

Koledar

ZA PRESTOPNO LETO

1960

Kollegio della

Libreria Triestina

LIBRERIA TRIESTINA

D / 8443 / 1999

TRINKOV KOLEDAR

ZA BENEŠKE SLOVENCE

ZA PRESTOPNO LETO

1 9 6 0

*

Založba: Rev. Val. Reven in de-
lavci Beneške Slovenije v Belgiji .

Tisk. Budin - Gorica

LETO 1960

je prestopno leto. Začne se s petkom in konča s soboto. Ima 366 dni ali 52 tednov in en dan.

Cerkveno leto se začne s prvo adventno nedeljo 27. novembra, civilno leto pa 1. januarja.

LETNI ČASI

Pomlad se začne 20. marca. Traja 102 dni in 3 ure.
Poletje se začne 22. junija. Traja 92 dni in 15 ur.
Jesen se začne 23. septembra. Traja 89 dni in 19 ur.
Zima se začne 22. decembra. Traja 81 dni in 11 ur.

ZAPOVEDANI CERKVENI PRAZNIKI

- 1. januarja: Novo leto ali Obrezovanje Gospodovo.
- 6. januarja: sv. Trije kralji ali Razglašenje Gospodovo.
- 19. marca: sv. Jožef.
- 1. aprila: Velika noč ali Vstajenje Gospodovo.
- 10. maja: Vnebohod Gospodov.
- 20. maja: Binkošti.
- 31. maja: Sveto Rešnje Telo.
- 29. junija: sv. Peter in Pavel.
- 15. avgusta: Marijino vnebovzetje ali Veliki Šmaren.
- 1. novembra: Vsi sveti.
- 8. decembra: Brezmadežna Mati božja.
- 25. decembra: Božič ali rojstvo Gospodovo.

DRŽAVNI PRAZNIKI

- 25. aprila: Dan vstaje.
- 1. maja: Praznik dela.
- 2. junija: Proglasitev republike.
- 4. novembra: Praznik narodnega združenja.

CIVILNE SLOVESNOSTI

Civilne slovesnosti s skrčnim urnikom v državnih uradih in z izvešanjem državne zastave so:

11. februar: Podpis lateranske pogodbe.

28. septembra: dan vstaje v Neaplju.

4. oktobra: zavetniki Italije sv. Frančišek Asiški in sv. Katarina Sienska.

POSTNE POSTAVE

Zdržek mesa in mesnih omak je zapovedan vsak petek.

Zdržek in post (t. j. enkrat na dan do sitega se najesti) na pepelnično sredo, dan pred Binkoštni, Vnebovzetjem, Vsemi svetimi, Božičem in na kvatrne srede, petke in sobote.

Prve kvatre so: 9. marca.

Druge kvatre so: 8. junija.

Tretje kvatre so: 21. septembra.

Četrte kvatre so: 14. decembra.

SONČNI IN LUNINI MRKI

V letu 1960 bomo imeli dva sončna in dva lunina mrka.

1) Popolni lunin mrk bo nastopil 13. marca. V naših krajih ga ne bo mogoče videti.

2) Drugi bo delni sončni mrk 27. marca, ki ga bodo mogli opazovati le v krajih južne poloble.

3) Dne 5. septembra se bo pa pojavil zopet popolni lunin mrk. Pri nas ga ne bo moč opazovati, pač pa v pokrajinah Tihega oceana.

4) Zadnji bo pa delni sončni mrk 20. in 21. septembra. Opazovali ga bodo lahko v severnih krajih, pri nas ne.

- 1 P Novo leto, Obrez. G.
 2 S Presveto ime Jezusovo
 3 N Genovefa dev., Anter
 4 P Tit šk., Angela F. ☾
 5 T Amelija dev., Simeon
 6 S Sv. Trije kralji
 7 Č Valentin šk., Zdravko
 8 P Teofil muč., Bogoljub
 9 S Julijan in Bazilisa m.,
 10 N 1. po razgl., Sv. Druž.
 11 P Higin, pap., Tatjana
 12 T Alfred opat, Modest
 13 S Veronika devica ☽
 14 Č Hilarij c. uč., Radovan
 15 P Maver op., Pavel pušč.
 16 S Marcel pap. muč.,
 17 N 2. po razgl., Anton
 18 P Priska, dev. muč.
 19 T Marij in tov. muč.
 20 S Fabijan in Sebastijan
 21 Č Neža (Janja) muč. ☽
 22 P Vincencij (Vinko) m.,
 23 S Zaroka Marije Device
 24 N 3. po razgl., Timotej
 25 P Vitalijan, Pavel spreob.
 26 T Pavla vd., Polikarp
 27 S Janez Zlatoust škof
 28 Č Peter Nolanski spoz. ☽
 29 P Fračišek Saleš., Branko
 30 S Martina dev. mučenica
 31 N 4. po razgl., Janez B.

ZAPISNIK

- 1 P Ignacij šk. muč. (Igor)
 2 T Svečnica. Dar. Gospod.
 3 S Blaž šk., Oskar
 4 Č Andrej Korsini šk. (Hrabr.)
 5 P Agata devica muč.
 6 S Doroteja muč. Armand
 7 N Romuald, Teodor sp.
 8 P Janez Matajski spozn.,
 9 T Ciril Aleks. šk., Polona
 10 S Viljem pušč., Sholastika
 11 Č Lurška Mati božja
 12 P Benedikt spoznav. ☺
 13 S Katarina Ricci, Toska
 14 N Septuag., Valentin
 15 P Faustin in Jovita muč.
 16 T Julijana dev. muč.,
 17 S Donat muč., Frančišek
 18 Č Simeon šk. muč.
 19 P Konrad puščavnik ☾
 20 S Elevterij šk., Zenobij
 21 N Seksagezima, Irena
 22 P Marjeta Kortonska sp.
 23 T Peter Damijan šk.
 24 S Matija, ap. (Bogdan)
 25 Č Valburga devica
 26 P Viktor spoznavalec ☼
 27 S Gabrijel od Žal. M. B.
 28 N Kvinkvag., Roman
 29 P Just škof muč.

Civlna slovesnost

ZAPISNIK

M A R E C

- 1 T Pust, Albin škof
- 2 S Pepelnica, Simplicij
- 3 Č Kuniška kr., Agapa
- 4 P Kazimir sp., Lucij
- 5 S Foska sp., Janez ☾
- 6 N 1. postna, Marcijan
- 7 P Tomaž Akvinski c. uč.
- 8 T Janez od Boga spozn.
- 9 S Frančiška Rimska sp.
- 10 Č 40 mučenikov, Provin
- 11 P Sofronij škof
- 12 S Gregorij Vel. papež ☿
- 13 N 2. postna, Teodora
- 14 P Matilda kr., Pavlina
- 15 T Klemen Mar. sp.
- 16 S Hilarij in Tacijan muč.
- 17 Č Patricij šk., Jedert
- 18 P Edvard muč., Ciril Jer.
- 19 S Jožef ženin M. Dev.
- 20 N 3. postna, Klavdija ☽
- 21 P Benedikt opat, Bilka
- 22 T Lea mučenica
- 23 S Viktorijan šk., Slava
- 24 Č Gabrijel nadangelj
- 25 P Oznanenje Mar. device
- 26 S Emanuel mučenik
- 27 N 4. postna, Avgusta ☿
- 28 P Sikst pap., Janez Kap.
- 29 T Sekund, muč., Ciril šk.
- 30 S Amedej sp., Janez Kl.
- 31 Č Modest, krški škof

1. kvatre

*kvatre
kvatre*

ZAPISNIK

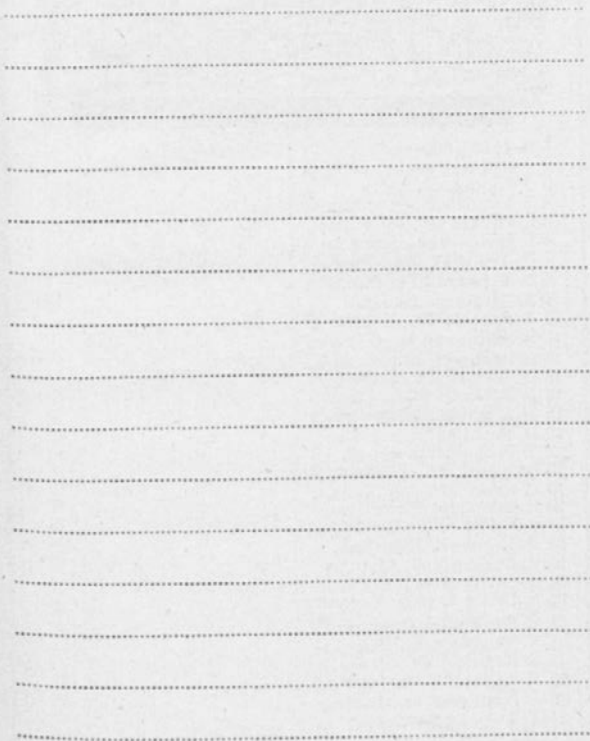

A P R I L

- 1 P Albin škof (Belko)
- 2 S Frančišek Pavelski sp.
- 3 N **Tiha ned., Klement** ☾
- 4 P Kazimir sp., Izidor šk.
- 5 T Vincenc Fer. spozn.
- 6 S Celestin papež
- 7 Č Herman spozn.
- 8 P Albert šk., Žal. M. B.
- 9 S Marija Kleofa devica
- 10 N **Cvetna, Terencij**
- 11 P Leon I. papež ☽
- 12 T Gregor papež, Lazar
- 13 S Hermenegild, Ida sp.
- 14 Č Justin muč., Valerijan
- 15 P Veliki petek
- 16 S Velika sobota, Drago
- 17 N **Velika noč, Vstajenje**
- 18 P Veliki ponedeljek
- 19 T Leon IX papež ☾
- 20 S Adalgiza dev., Božidar
- 21 Č Anzelm cerkv. učenik
- 22 P Soter in Gaj pap. muč.
- 23 S Adalbert šk., (Vojteh)
- 24 N **Bela, 1. povel.**
- 25 P Marko evangelist
- 26 T Klet in Marcellin, šk. ☽
- 27 S Peter Kanizij, Cita
- 28 Č Pavel od Križa spoz.
- 29 P Peter muč., Robert ap.
- 30 S Katarina Sienska dev.

Dan vstaje - Drž. praznik

ZAPISNIK

M A J

- 1 N Jožef delavec
 2 P Atanazij cerkv. uč.
 3 T Najdba sv. Križa
 4 S Florijan m. (Cvetko) ☾
 5 Č Gotard šk., Pij V. pap.
 6 P Judita muč., Janez lat.
 7 S Stanislav šk., Gizela
 8 N 3. povel., Pr. Mihaela
 9 P Gregor nacijaški
 10 T Antonin šk., Rahela ☽
 11 S Sigismund šk. (Žiga)
 12 Č Pankracij in tov. muč.
 13 P Servacij šk., Robert
 14 S Bonifacij muč., Justa
 15 N 4. povel., Izidor kmet
 16 P Ubald šk., Janez Nep.
 17 T Paskal Bajl. spozn.
 18 S Henrik kr., Venancij ☽
 19 Č Peter Cel. pap., Ivo sp.
 20 P Bernardin Sienski sp.
 21 S Feliks Kant. spozn.
 22 N 5. povel., Rita Kas.
 23 P Deziderij sp. (Željko)
 24 T Sv. Trojica, Janez Rossi }
 25 S Urban I. pap., Gregor }
 26 Č Vnebohod Gospod. ☽
 27 P Natalija dev., Beda
 28 S Avguštin šk. (Gojko)
 29 N 6. povel., Marija Pac.
 30 P Ferdinand kr., Feliks
 31 T Angela Merici dev.

Praznik dela

križeve procesije

ZAPISNIK

- 1 S Fortunat spozn.
 2 Č Erazem šk., Marcellin ☾
 3 P Klotilda kr., Pavla dev.
 4 S Kvirin šk., Frančišek
 5 N **Binkošti, pr. sv. Duha**
 6 P Binkoštni pon., Norbert
 7 T Robert šk. mučenec
 8 S Medard škof
 9 Č Primož in Felicijan ☺
 10 P Marjeta kraljica vd.
 11 S Barnaba ap., Feliks
 12 N **1. pobink., Sv. Trojica**
 13 P Anton Padovanski
 14 T Svetogorska Mati božja
 15 S Vid in tov. muč.
 16 Č **Sv. Rešnje Telo,**
 17 P Adolf Ranierij šk. ☾
 18 S Marina dev., Efrem uč.
 19 N **2. pobink., Gervazij**
 20 P Silverij pap., Florentina
 21 T Alojzij sp. (Vekoslav)
 22 S Pavlin Nol. sp., Ahac
 23 Č Agripina dev. muč.
 24 P Janez Krst., Srce J. ☉
 25 S Eligij šk., Viljem opat
 26 N **3. pobink., Rudolf šk.**
 27 P Ladislav kr., Hema vd.
 28 T Irenej sp., Leon II. pap.
 29 S Peter in Pavel ap.
 30 Č Spomin sv. Pavla

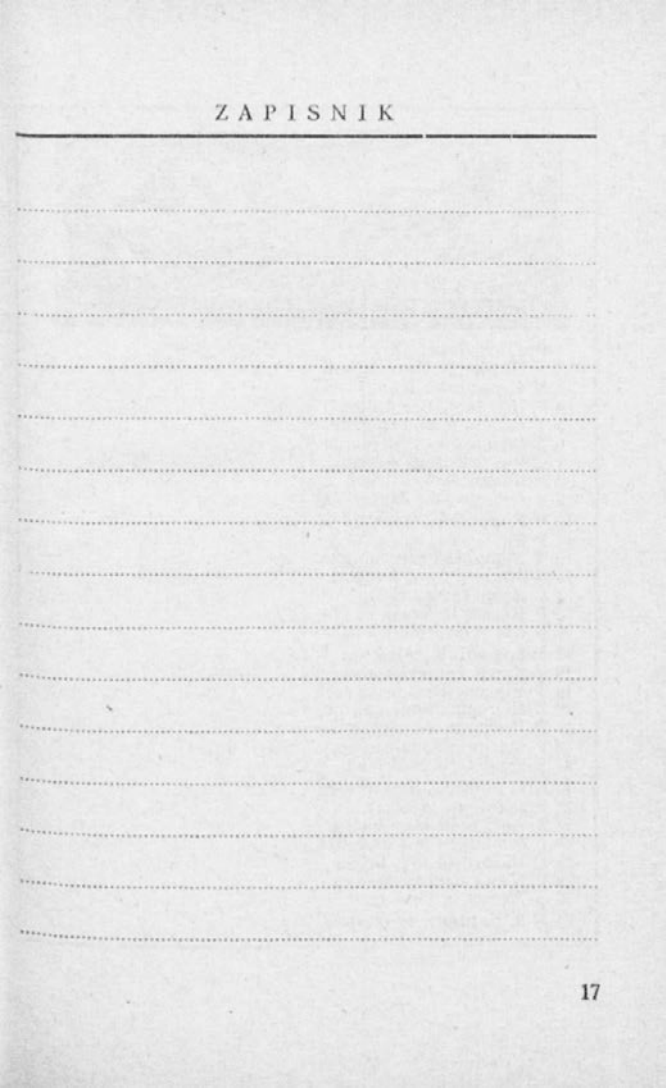
Proglasitev republike

2. kvatre

kvatre

kvatre

ZAPISNIK

- 1 P Prev. Rešnja Kri
 2 S Obiskanje Mar. Dev. ☾
 3 N 4. pobink., Irenej
 4 P Urh škof, Berta dev.
 5 T Ciril in Metod slov. ap.
 6 S Izajija prer., Bogomila
 7 Č Vilibald škof, Klavdij
 8 P Kilijan škof, Adrijan
 9 S Leticija vd., Nikolaj ☽
 10 N 5. pobink., Amalija
 11 P Pij I. pap., Olga
 12 T Mohor in Fortunat muč.
 13 S Marjeta dev., Anaklet
 14 Č Bonaventura škof
 15 P Henrik II. cesar
 16 S Karmelska Mati božja
 17 N 6. pobink., Aleš sp. ☾
 18 P Kamil Lelijski spozn.
 19 T Vincenc Pavlanski sp.
 20 S Hieronim, Emil sp.
 21 Č Prakseda vd., Angelina
 22 P Marija Magdalena sp.
 23 S Apolinarij škof muč.
 24 N 7. pobink., Kristina ☽
 25 P Jakob ap., (Rado)
 26 T Ana, mati Marije dev.
 27 S Pantaleon m., Rudolf
 28 Č Nazarij in tov. Viktor
 29 P Marta devica, Marina
 30 S Abdon in Senen m.
 31 N 8. pobink., Ignacij ☾

Pasji dnevi

ZAPISNIK

- 1 P Vezi sv. Petra ap.
 2 T Porcijunkula, Alfonz
 3 S Najdenje sv. Štefana
 4 Č Dominik spoznavalec
 5 P Marija Snežnica
 6 S Sikst II. pap., Gos. spr.
 7 N 9. pobink., Kajetan ☿
 8 P Hermína vd., Ciriak
 9 T Janez Vjanney spozn.
 10 S Lovrenc muč., Pavla
 11 Č Tiburcij in Suzana muč.
 12 P Klara, Hilarija muč.
 13 S Hipolit in Kasijan muč.
 14 N 10. pobink., Evzebij ☽
 15 P Vnebovzetje Mar. D.
 16 T Joahim, oče Marije Dev.
 17 S Hijacint spoznavalec
 18 Č Agapit muč., (Ljubo)
 19 P Janez Eudes spozn.
 20 S Bernard op., Pij X. pap.
 21 N 11. pobink., Ivana Š.
 22 P Timotej, Srce Mar. ☿
 23 T Filip Ben. (Zdenko)
 24 S Jernej ap., Ptolomej
 25 Č Ludvik kr., Patricija
 26 P Bernard Of., Cefirin p.
 27 S Jožef Kalasancij sp.
 28 N 12. pobink., Avguštin
 29 P Obl. Jan. Kr., Sabina
 30 T Roža Limanska dev. ☾
 31 S Rajmund (Rajko) sp.

Konec pasjih dni

ZAPISNIK

(This section contains 18 horizontal dotted lines for writing.)

SEPTEMBER

- 1 Č Egidij op. (Tilh)
 2 P Štefan ogr. kr., Maksima
 3 S Doroteja in tov., muč.
 4 N Angeljska, Rozalija
 5 P Lovrencij Just. škof.
 6 T Caharija pr., Petronij ☹
 7 S Branislava, Regina dev.
 8 Č Rojstvo Marije Device
 9 P Gorgonij m., Peter
 10 S Nikolaj Tolent. spozn.
 11 N 14. pob., Prot - Hijacint
 12 P Ime Marijino, Silvin
 13 T Notburga dev., Mavrilij
 14 S Povišanje sv. Križa ☾
 15 Č Marija sedem žalosti
 16 P Ljudmila, dev., Kornelij
 17 S Lambert, Rane sv. Franč.
 18 N. 15. pob., Jožef Kup.
 19 P Januarij in tov. muč.
 20 T Evstahij in tov. muč
 21 S Matej ap. evang. ☹
 22 Č Mavricij in tov., Tomaž
 23 P Lin pap. m., Slavojka
 24 S Marija rešit. ujetn.
 25 N 16. pobink., Avrelija
 26 P Ciprijan in Justina m.
 27 T Kozma in Damijan m.
 28 S Venceslav kralj
 29 Č Mihael nadangel ☾
 30 P Hieronim cerkv. uč.,

3. kvatre

kvatre
kvatre

ZAPISNIK

- 1 S Remigij škof, Sever
 2 N 17. pob., Angeli varuhi
 3 P Terezija Deteta Jezusa
 4 T Francišek Seraf sp.
 5 S Placid in tov. muč.
 6 Č Brunon in tov., muč. ☉
 7 P Marija Kr. rož. venca
 8 S Brigita vd., Simeon
 9 N 18. pob., Janez Leonh.
 10 P Francišek Borgia sp.
 11 T Materinstvo M. B.
 12 S Serafin, Maksimilijan
 13 Č Edvard kr. spozn. ☾
 14 P Kalist papež
 15 S Terezija dev., Avrelija
 16 N 19. pob., Gal muč.
 17 P Marjeta Marija Alakok
 18 T Luka evangelist, Julij
 19 S Peter Alkantarski sp.
 20 Č Janez Kancijan sp. ☿
 21 P Uršula in tov. muč.
 22 S Donat šk., Zorislava
 23 N 20. pob., Klotilda
 24 P Rafael nadangel
 25 T Krizant in Darija muč.
 26 S Evarist p., Demetrij
 27 Č Antonija, Frumencij ☽
 28 P Simon in Juda ap.
 29 S Narcis škof, Ida
 30 N Kristus Kralj
 31 P Volbenk šk., Krištof

NOVEMBER

- 1 T Vsi sveti
 2 S Spomin vernih duš
 3 Č Viktorin šk., Ubert
 4 P Karel Bor. šk., Drago ☉
 5 S Caharija in Elizabeta
 6 N Zahvalna, Lenard šk.
 7 P Ernest opat, Zdenka
 8 T Bogomir (Božo) šk.
 9 S Teodor muč., Nevenka
 10 Č Andrej Avelinski sp.
 11 P Martin (Davorin) šk. ☾
 12 S Martin pap. muč.
 13 N 23. pob., Stanislav
 14 P Jozafat šk., Borislava
 15 T Lepold sp., Albert V.
 16 S Otmar sp., Jedert
 17 Č Gregorij čudod., šk.
 18 P Odon škof, Milko
 19 S Elizabeta kr. vd. ☿
 20 N 24. pob., Feliks sp.
 21 P Darovanje Marije Dev.
 22 T Cecilija dev. muč.
 23 S Klement papež
 24 Č Janez od Križa spozn.
 25 P Katarina dev., muč.
 26 S Silvester op., Delfina
 27 N 1. adv., Virgilij šk. ☾
 28 P Gregorij III., Jakob
 29 T Saturnin šk. muč.
 30 S Andrej ap., Justina

Drž. praznik

ZAPISNIK

- 1 Č Edmund in tov. muč.
 2 P Bibijana m., Blanka
 3 S Frančišek Ksaver sp. ☿
 4 N 2. adv., Barbara dev.
 5 P Saba op., Krispin muč.
 6 T Miklavž škof
 7 S Ambrož šk., Urban
 8 Č Brezm. spoč. M. D.
 9 P Peter Purjè sp., Sir
 10 S Melhijad pap., Sabin šk.
 11 N 3. adv., Damaz pap. ♃
 12 P Aleksander muč.
 13 T Lucija dev., Otilija
 14 S Konrad sp., Vojmir
 15 Č Valerija dev., Kristina
 16 P Evzebij šk., Albina
 17 S Lazar škof spozn.
 18 N 4. adv., Gracijan ☿
 19 P Urban pap., Fausta
 20 T Evgenij in Makarij muč.
 21 S Tomaž ap., Severin
 22 Č Demetrij muč., Flor
 23 P Viktorija dev., Vlasta
 24 S Sveti večer, Adam in Eva
 25 N Božič, Rojstvo Gosp.
 26 P Štefan prvi muč. ☾
 27 T Janez Evangelist ap.
 28 S Ned. otročiči, Žlvko
 29 Č David kr., Tomaž
 30 P Evgen škof, Liberij
 31 S Silvester papež

4. kvatre

kvatre
kvatre

ZAPISNIK

Trinkov nagrobnik

Nagrobni napisi I. Trinka v Trčmunu

Scrittore ed accademico
Il suo nome si spande
oltre che in Friuli e Slavia
anche in remote lande.

(Zaneto)

O ti zemlja rodna
zemlja bedna mila
ki te milost božja
meni v last je dala.

(Trinko)

N. 26. I. 1863

M. 26. VI. 1954

Hic
mons. I v a n T r i n k o
Resurrectionem expectat
Tanto nomini
nullum par elogium
non sibi
sed suis vixit
LX annis amplius
fere innumeros Levitas
in Seminario Utinensi
Solidae arci
thomisticae philosophiae
catholitati donavit

N. B. Slovesna otvoritev spomenika v prisotnosti vodje videmskega semenišča, številne duhovščine videmske in goriške ter številnih častilcev, se je vršila dne 26. junija 1959, na peto obletnico Trinkove smrti.

NAGROBNI NAPIS PETRA PODREKE V RONCU

(Zdaj ga ni več; najdeš ga razbitega
med ropotijami na pokopališču)

Tukaj
u miru Gospodovem počiva
č. gospod Peter Podreka
izgledan duhoven
iskren Slovenec
pravi prjatelj ljustrvu
ki po njem hvaležno žaluje
Nečaki so mu ta kamen
v hvaležni spomin
postavili

R. 1822

Um. 1889

Grob pod božičnimi zvezdami

*Pod zvezdami v bršljanu grob
pozlačen, bel je spomenik.*

*Nocoj je sveta noč, duhovni lik
se vrača, obdan od angelskih podob,*

*V sohotah vseh, kjer jaslice žare,
ob Materi Odrešenik sveta,
časte pastirčki, narod ves, Boga,
z molitvijo ovenčano srce.*

*Zapel je novo pesem naš prerok
Bogu; na Stari gori, gori sveti,
poganjajo še iz groba pesmi cveti.
Neumrjoča duša živa je kot Bog-otrok.*

TRINKO - GLASBENIK

Ivan Trinko je glasbeni samouk. Le mimogrede za nekaj časa je imel učitelja, ki mu je dal prve nauke v teoriji, ali veliko mu ni znal pomagati. Trinko se ni zadovoljil z njim, zato je kar sam nadaljeval z glasbenim učenjem.

Največ izpodbude je prejemal v delih velikega čedadskega glasbenika Jacopa Tomadinija in njegovega učitelja Candottija, poleg tega se mu je nudila tako rekoč dnevna praksa v semenišču samem pri poučevanju cerkvenega, koralnega petja in pri orglah. Na razpolago je imel glasbeno literaturo, ki jo je tudi v veliki meri kritično predelal.

Trinkove kompozicije niso vsem znane, niti niso objavljene, a so tu njegovi mnogoštevilni rokopisi, raztreseni po semenišču in raznih zavodih, predvsem v »Nobile collegio Dimesse«, kjer je bil preko 40 let ravnatelj in voditelj petja.

Kar smo jih do danes našli, so te kompozicije le nabožne. Veliko število jih je: Ecce panis, Jesu Redemptor, Jesu dulcis memoria, Litanie della Madonna, Miserere, O Salutaris, O Sacrum Convivium, O quantum

in cruce, Panis Angelicus, Sacro cuor d'amor ferito, Sub Tuum praesidium, Sacerdos et Pontifex, Tantum Ergo, Te ergo quaesumus, Tota pulchra, Tu scendi dalle stelle, Veni creator, Adoramus, Adoro te devote, Ave Verum, Ave Maria, Laudate, Anima Christi, Cor Jesus flagrans, Cor Arca, Dolce Cuor, Domine non sum dignus, Deus misereatur, Decora lux, Dal tuo celeste trono, Dormi o fanciul, Dormi non piangere itd. tudi v več primerih z istim besedilom, a z drugim napevom.

Vse te skladbe so v rokopisu. Posvetnih pesmi nismo zasledili. So tudi slovenske, ki jih še iščemo. Bogve kje so po Trinkovih begunskih zabojih?

Dve lepi Trinkovi skladbi sta tako zvana »Missus« (Poslan je Angel od Boga) s slovenskim tekstom. Oba ta »Missus« pojejo pred Božičem v Št. Lenartu. Ta glasbeni motiv je v navadi po Furlaniji. V izdaji Vittorio Franz: Missus (Udine) je Trinko napisal »A proposito di Missus«, uvodno besedo in razlago »Missus« (Missus est angelus Gabriel a Deo...) se poje pri božičnih devetdnevnih, pri pobožnosti k pripravi za božične praznike. Besedilo je povzeto iz evangelija in je skoraj slično »angelskemu češčenju«; motiv je podan nazorno v obliki

pevskega prizora, ko nastopajo angel Gabriel, Marija in ljudstvo. Missus je sicer po-
božen motiv ali ne strogo liturgičen, zato
je dana skladatelju precejšnja glasbena »li-
centia« v podajanju, kar seveda v strogi li-
turgiji ne bi bilo dopustno.

Po italijanskih revijah srečujemo Trinka
kot finočutečega glasbenega ustvarjalca. Svo-
jemu ljubljencu — vzorniku maestru Toma-
diniju — posveča v posebnih delih »Jacopo
Tomadini e la musica sacra in Friuli« (Udi-
ne 1910) in v »Commemorazione de Jacopo
Tomadini nel primo centenario della sua na-
scita« (Udine 1923) cele glasbene razprave
in marsikaj odkrije Furlanom, česar sami
niso mogli najti.

Na stikališču dveh glasbenih kultur, v
območju furlanskega in slovenskega ljud-
stva, kjer se spajajo in vrste različne struje
glasbene umetnosti, pa še pod neposrednim
vplivom cerkvene glasbe, so gotovo bogati
viri, iz katerih Trinko zajema svoje znanje
in zaklade.

V svoji razpravi »Saggio di antiche me-
lodie liturgiche nei paesi italo-slavi« (»Arte
cristiana«, Milano 1915) iznaša stare litur-
gične melodije v slovenskih in furlanskih
krajih in jih primerja, v kolikor se med se-
boj razlikujejo. Najde bistveno razliko med

Mons. Ivan Trinko

enimi in drugimi. Slovenci v Italiji so ohranili stare liturgične napeve, sploh imajo izredne naravne vrline, da znajo obdržati v svoji lasti svete in posvetne pesmi. Ohranili so stare melodije iz 15. stoletja in še prej. Tako pojejo še pesem, ki je v Trubarjevi zbirki pesmi iz leta 1584 in ki se glasi: »Stara Velikonozna pesem«, čigar tekst je objavljen tudi v »Vocabolario Italiano e Schiavo, Udine 1602, P. Gregorio Alasio da Sommaripa«. To pesem pojejo samo še beneški Slovenci:

*»Jezus je od smrti vstal
od svoje bridke martre,
zato se veselimo
ino Boga častimo. Aleluja.«*

Pojejo vsi: žene, otroci, moški, bodisi unisono, bodisi v zboru, vendar počasi in pobožno.

Ves pa je Trinko v svojem glasbenem elementu, ko proučuje in razglablja narodno, ljudsko pesem. Ta pesem se dotakne njegove prve nežne strune, ki mu je zvenela še doma, v cerkvi, na polju in mu je pozneje v Vidmu prišepetavala najslajše zvoke kot odmeve iz domačih logov. V reviji »Ce fastu, bollettino filologico - Udine 1932« izlije svoje utripe v članek »A proposito del canto po-

polare«. Poda resnično podobo ljudske pesmi, njen pravi izraz in njeno rast. Seznanja Furlane z rusko in jugoslovansko narodno pesmijo, a posebno s slovensko ter najde razlike od furlanskih, ki imajo drugo fizionomijo in karakteristiko, vendar pa so medsebojni vplivi dokaj močni, tako da prevzamejo Furlani slovenske melodije, a še več Slovenci furlanskih. Furlani so prevzeli tudi zborna podajanje svojih pesmi, ker pojejo Italijani po večini le enoglasno. Tomadini in Candotti sta hodila v »Slavio italiano«, da sta se opajala ob napevih slovenskih narodnih pesmi, ki so jih Benečani padajali v zboru in s tako mistično pobožnostjo kakor nikjer drugje.

Zadnje Trinkovo delo je »De profundis«, ki naj bi mu bila v zatonu njegovega življenja odhodnica s tega sveta. Skladba, posvečena pok. velikemu nadškofu Sedeju; tiskana je bila v Trstu, a še pred izdajo zaplenjena od takratne fašistične cenzure. Le en izvod te mogočne, neizpete skladbe je v zadnjih dneh Trinkovega življenja stal razgrnjen v njegovi delovni sobi na malem harmoniju. Ob zadnjem mojem obisku se je vsestranski mojster usedel k tipkam in mogočni akordi »De profundis« so vzvalovili pod obokani strop kot zadnji spev razbolele duše.

† Anton Kufolo (Cuffolo)

Mož, ki ga je poznala po njegovih delih vsa Beneška Slovenija, vredni drug Ivana Trinka, je bil rojen v Plešiščah (zapadna Benečija) dne 16. septembra 1889. Njegov oče Sebastjan je imel v najemu hišo. Pri družini se je reklo Tivizli. Mati je bila Marjana, rojena Spehonja s Črnega vrha. Deček je že v mladosti kazal, kam bo usmeril svoj življenjski korak: za Boga in za ljudstvo.

Ko mu je bilo komaj osem let je že šel k sv. birmi v Ahten. Na praznik Marijinega oznanenja ali Marčincea je pa pristopil šele k prvemu sv. obhajilu, ko je imel dvanajst let. Takrat je bila namreč navada, da so šele petnajstletne pripuščali k temu zakramentu. Trinajst let je štel, ko ga je oče isto leto 1902., peljal v Videm, v semenišče. Študije je moral prekiniti, ker so klerika Kufola poklicali leta 1911 k vojakom. Takrat namreč niso bili duhovniki oproščeni vojaške službe. Dve leti je moral služiti pri sanitejcih najprej v Bolonji, nato v Benetkah.

Ta leta je mladi klerik prebil v delavnem zagonu. Zbiral je krog sebe tovariše seme-

Kufolo kot semeniščnik

niščnike, ki so morali kot on obleči vojaško suktnjo. Da bi ohranili poklic sredi nevarnega okolja, je ustanovil društvo »Tovarišija briškole«. Namen šegavi družbi je bil globok, namreč odtrgati mladeniče, namenjene oltarju, slabi družčini in okolici.

Postane duhovnik

Po končanem vojaškem roku leta 1913 se je z vso vnemo lotil študija, da dohiti zamujeno. Leta 1914, na god sv. Mohorja in Fortunata, ga je videmski nadškof Anton Rossi posvetil za duhovnika, obenem z 31 drugimi sobrati. Pri ordinaciji sta bila navzoča tudi oče in brat Avguštin. V domači vasi so se vsi farani pod vodstvom kaplana Natalija Zufferli na vso moč pripravljali za novomašno slavje, ki se je imelo obhajati naslednjo nedeljo. Toda v čašo veselja je kanila grenka kaplja.

Ko so udeleženci odhajali iz videmske stolnice, so brali po ulicah lepake s pozivi na mobilizacijo.

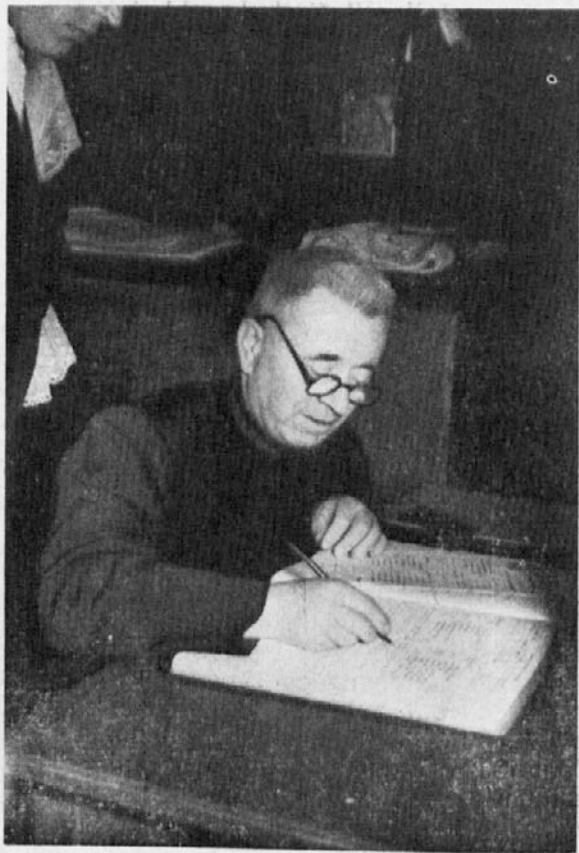
Bili smo namreč v juliju 1914 ko je izbruhnila prva svetovna vojna. Kufolo je imel ukaz, da se mora že 15. julija, zglasiti v vojašnici. Kaj bo z novo mašo? Tisti dan smo bili že 12. julija. Po kratkem posvetu

se novomašnik odloči, da bo obhajal skromno novo mašo v domači cerkvi en dan pred drugim svojim odhodom k vojakom. Nadškofova intervencija pri vojaški oblasti za dopust do 20. julija ni zalegla nič.

Še isti popoldne se dvigne novomašnik z očetom in bratom na pot domov. Hodijo celo noč in ob zori potrčkajo pri dobrem kaplanu in mu povedo, da ne bo nič slavlja, ker grozi vojna nevarnost. Kaplan Zufferli je pa sklical sosesko, ki je sklenila, da bodo novomašniku že drugi dan priredili tako slavlje kot če bi bilo na določeni dan 20. julija.

Res se je fara postavila in ni bilo že dolgo let tako prisrčne slovesnosti. Cele procesije iz sosednih vaši so priromale k novi maši. Celó iz Kobariškega kota so prišli čez mejo msgr. Novak, tedanji župnik v Breginju in č. g. Valentin Knavs, upravitelj v Logu. Pridigal je kaplan iz Erbeča, gospod Clignon. Vse je bilo veselo razpoloženo, zlasti starši in sorodniki.

Naslednje jutro po zgodnji maši se je moral novomašnik preobleči in podati peš do Tarčenta. Od tod z vlakom v Sacile. Lačen in napol mrtev od utrujenosti je prišel na ogromno dvorišče kasarne, kjer se je gnetlo na stotine pijanih in preklinjajo-

Pri delu v pisarni

čih vpoklicancev. K sreči je Kufolo v tem prerivanju našel sobrata novomašnika Mizza. Ponoči nista imela kam leči kot na gola tla. Službujočega častnika sta prosila, da bi smela zjutraj v mesto maševati. Ker ju je surovo zavrnil, sta preplezala skrivaj pet metrov visoki zid in šla v cerkev. Po isti poti tudi nazaj v vojašnico.

Šele čez par mesecev trpkega življenja za mladega novomašnika so ga poslali za božič domov. Nadškof ga je imenoval za kaplana v Podklapu. Toda Kufolu ni bilo dano, da bi v miru pastiroval.

Na soški fronti

Že 20. aprila 1915. so ga spet poklicali pod orožje. Šel je skozi Krmin, naravnost v fronto na Kalvarijo pri Gorici. Kot vojni kurat je skrbel za ranjene in umirajoče. V juliju je bil prvič ranjen. Mesec nato ga je napadel tifus in potem še kolera. Ko so prišli na fronto Angleži, so ga spravili v bolnišnico. Mera Kufolovih bridkosti — pravi Čedermac — se je še zvrhala, ko je na bolniški postelji prejel brzojavko, da mu je umrl oče, potem da je padel na fronti starejši brat, nato še mlajši. Mati in ostali v družini so pa ležali težko bolni na tifusu.

V oktobru je toliko okreval, da so ga pustili domov, ker ni bil več sposoben za službo na fronti. Privlekel se je domov, kjer je našel drago mamo, ki je komaj malo ozdravela.

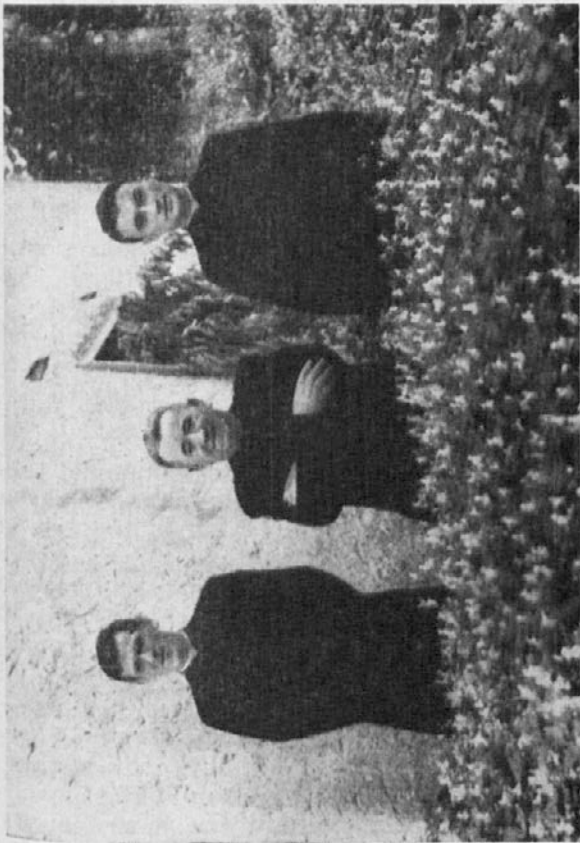
Po dobrem tednu ga je dohitel ukaz, da mora na bivšo avstrijsko župnijo Mernik. Poverili so mu tudi županske posle in skrb za briške begunce.

Po zasedbi je tržaški gubernatorat naložil Kufolu še civilne posle v Dolenjah in v Kožbani. Dobil je naslov komisariatnega poročnika in več odlikovanj.

Brici so gospoda Kufola tako vzljubili, da so jokali, kadar se je 3. marca 1920 poslovil od njih.

Župnik v Lazeh

Rane in bolezni na fronti, preobremenjenost na treh farah in na treh županstvih, so spodkopale njegovo zdravje. Zato je sprejel podružno kaplanijo šempetrske fare v Lazeh v Nediški dolini. A mladi kaplan ni gledal nase, namreč na dušne potrebe in koristi svojih ljudi. Najprej je sezidal novo cerkev. Potem je tekal od urada do urada, dokler niso v Lazeh dobili elektrike. Njegova skromna hiša je bila vedno odprta

Ob 40-letnici mašništva. - Na desni klerik Chiabudini, na levi klerik Dorbolò

zlasti mladim dijakom in semeniščnikom. Bodril jih je, naj se odločno pripravljajo za brambo vere in jezika. Pomagal je sosednim starejšim sobratom. Ni si dal počitka, čeprav ga je bil tako zelo potreben. Bolne sobrate, na primer č. g. Monkarja iz Žabnic in č. g. Konta je imel v svoji hiši in jima je stregel do smrti.

Zvest Bogu in narodu je kmalu postal trn v peti fašističnemu režimu. Njega, odlikovanega na fronti in lojalnega državljana, so začeli preganjati črnosrajčniki, ki so še v plenicah ležali, ko pa se je on boril na fronti. Bil je pač duhovnik zvest Bogu in svojemu ljudstvu.

Trpečim in preganjanim je pomagal tudi z nevarnostjo za lastno življenje. V drugi svetovni vojni je prejel častno diplomo od najvišjega poveljstva zavezniških armad, ker je rešil smrti 36 zavezniških častnikov in vojakov. Njega so Nemci že postavili ob zid, da ga ustrelje, pa se je na čudežen način rešil.

Lazanji ne bomo nikoli pozabili novoletni dan 1945, ko so Nemci hoteli požgati vso vas. Gospod je celo noč molil pred oltarjem, drugo jutro je junaško stopil pred poveljnika in je sebe ponudil kot talca, če pri-

zaneso ubogemu ljudstvu. In res je rešil vas in ljudi.

V februarju so ga zaprli v Tarčentu z mnogimi drugimi vred. Zopet mu je uspelo, da je rešil sebe in sojetnike. Podobnih dogodkov bi lahko našteli dolge litanije. Bralec bi skoro ne verjel, da je en človek sam toliko zmogel.

Zadnja leta

Njegovo delo je pa segalo daleč izven domače fare. Koliko je on pisal za izseljence! Kdo bi vedel natanko opisati njegovo delo za izdajo molitvenikov, katekizmov, kalendarjev? Ko so ga prejšnji in sedanji fašisti preganjali zaradi slovenske besede, ni klonil, temveč se je pogumno uprl tudi oblastnikom. Dejal je, da pozna svoje dolžnosti, saj se je boril kot italijanski vojak, zdaj pa kot Kristusov za svojo slovensko čredo. Nasprotniki so pred kristalno poštenostjo takega možaka kar sramotno klonili z glavo.

V marcu so se njegovi farani še enkrat strnili okrog ljubljenega pastirja ko je obhajal 30-letnico delovanja v Lazah. Niso pozabili, da jim je bil č. g. Kufolo pravi oče. Takega prazničnega dne še niso doživeli.

Leta 1956 jeseni je hudo obolel zaradi srca in prestanih dušnih ter telesnih brid-

kosti. Prvi napad je čez eno leto prestal. Prosil je Gospoda, naj mu da učkati, da bi še poslednji njegov varovanec č. g. Adolf Dorbolò zapel novo mašo. Toda delal je še vedno v cerkvi in med ljudstvom, čeprav šibek in bolehen. Učakal je še novo mašo 29. junija 1959. Po prazniku, ki ga je z veliko skrbjo pripravil, se mu je zdravje poslabšalo. Prav tisti dan, ko se je poslovil od njega novi mašnik, da gre na prvo službeno mesto, je legel in po desetih dneh je umrl v čedajski bolnišnici.

Ljudstvo je na glas ihtelo za krsto, Solze žalosti in ljubezni so lile na grob moža, ki se je vsega razdal svojemu ljudstvu

v službi Boga in naroda.

— Njegà pogreb —

Žalostno so zazvonili tisto jutro lažijski zvonuovi in naznanili, da je umrù dušni pastir, ki je vse oučice skoro sam okrstù in poročiu. »Gospuod nunac je umrù,« so pravile matere svojim otročičem in žalostno so gledali ti mladi in ti stari, ko so njega truplo pripeljali u domačo vas.

Kufolov pogreb

Že dugo časa je boléhu gospuod Anton. Njegà žuot se je držala še dobro, de je mogu ostat tolikàj časa živ in opravljat svojo duhovnijo.

Vjédu je, de adankrat bo paršlà smart tudi za njegà in je zatuò narediu testament. Takuole je zapisu:

»Če umrjem v špitalu, želim, da me prepéljejo u Laze. Dajo me naj u kasélo iz trdega lesa, a nečem nobenega luša. Na mjesto koron in kranceljnu naj se da za dobrodelne namjene. Pokopan želim biti ta par tim rancim gospuodam Monkarjam. Pri pogrebu ne želim nobednih govorou.« Prosu je še, naj ob njegà smarti, sporočijo njegà sestri u Vercelli, ki je núnja.

An, kukar je želéu, takuo so naredili.

Na dan svjete Terezije 15. oktubarja se je zbralo u Lazih vse puno ljudi. Žalostno so zvonili zvonovi in odmevali od bregov Nediške doline. Vso nuoč je njegà truplo u kaséli ležalo u cjerkvi, kamor so hodili vasjàni in drugi, ki so ga poznali, kropit in molit za rajnega pré Antona.

Pogreb se je začéu ob desetih, ko se je začéla pjeta sveta maša za dušico pokojnega famoštra. Domači, pjevci so — na željo rajnega gospuoda pjeli u času svjetega opravila črno mašo od komponista Premrla. Od

blizu in daleč se je zbralo 67 duhovnikov, iz špjetarske dekanije in od Gorice. Paršu je tudi slovjenški kapucin, menih s Stare gore an pre Renco Petričič s Koroškega. Mašavu je gospuod dekàn iz Špjetra, ki je po maši tudi prebràu pismo od videmskega nadško-fa ljudém ob izgubi tega dobrega in zglednega slovjenškega duhovnika.

Po maši so nesli u velikem sprevodu rajnega famoštra t!à na britof, med molitvijo vjernikov in med pogrebnim petjem duhovnikov.

Vsi duhovniki so se od njega poslovili na britofu in ga pokopali, popred ko so njega kaseto dali u zemljo k večnemu počitku. »Vzemi zemljà kar je tvoje, Duh pa naj vzame, kar je njegovega,« pravijo svjete molitve.

Žalost je bila na obrazu vsèh ljudi, velika žalost in marsikatero oko se je zasauzilo.

»Buoh naj poplača rajnemu pre Antonu vse, kar je dobrega storil tu na zemlji, naj počiva v miru. Amen.«

Kaplan Čedermac

Pred nekaj dnevi so listi prinesli notico, da je v čedadski bolnišnici umrl Anton Cuffolo, kaplan v Lazah pri Podbonescu v Beneški Sloveniji. Ob tej novici sem se boleče zdrznil: »Moj Martin Čedermac!« Številne strani te knjige so opisovale Cuffolovo notranjo podobo boja za svoj in svojih rojakov materinski jezik. Predolgo sem se pripravljaj, da ga po mnogih letih zopet enkrat obiščem. Ni me čakal. Odšel je v svojem sedemdesetem letu, zdaj leži pri cerkvi svoje majhne duhovnije.

Tedaj, ko sem nabiral gradivo, da opišem boj beneških Slovencev za svoj jezik, sem nekajkrat obiskal kraje in ljudi ob Nadiži. Največkrat, najmanj trikrat, sem se oglasil pri kaplanu Cuffolu (italijanska oblika za Kofol). Priporočil mi ga je bil njegov vzornik in učitelj Ivan Trinko, pri katerem sem se večkrat oglasil v Vidmu. Pot me je vodila skozi Čedad, mimo Sv. Kvirina in skozi Št. Peter Slovenov do Lipe, a od ondot na desni breg Nadiže in v Laze na položnem pobočju. Srečaval sem preproste ljudi, ki so me ponižno pozdravljali: »Bon giorno!« Na moj

slovenski pozdrav se je vsak najprej zdrznil, se zavzel, nato so mu zasijale oči: »Vi ste Slovenec? Od Gorice, kaj?« Kakor da ne verjame, da bi mestno oblečen človek mogel biti Slovenec, če ni od Gorice.

Cuffolo me je vsakikrat prijazno sprejel. Bilo mi je nerodno zaradi njegovega gostoljubja, zakaj male beneške duhovnije so zelo revne, glavne dohodke poberejo župniki. Saj mi o tem ni govoril, a bilo je tako na dlani, da sem lahko opazil. Zanimale so naju druge stvari.

Njegove vnanje podobe se po tolikih letih komaj spominjam. Bil bi v zadregi, če bi ga hotel opisati. Ni bil podoben slokemu, že osi-velemu Martinu Čedermacu v knjigi. Toda Čedermacova notranja podoba je bila večji del njegova. Gledal me je z mirnimi, razumnimi očmi in že po prvih besedah doumel, s čim mi kot pisatelju lahko postreže. In ker je bil v središču boja za pravice slovenskega jezika v cerkvi, je to storil s srčno zavzetostjo.

Obzirno, a vendar brez strahu mi je govoril o svojih stanovskih tovariših, o njihovem deležu v tistem boju za ali proti. A najdragocenejša so mi bila njegova osebna doživetja z žigom srčne prizadetosti. Zaradi tega sem se pri pisanju največ opiral nanj

in na njegovo okolico. Domačinom ni bilo težko uganiti, da sem opisal njegovo duhovnijo in njegovo delovno sobo. On je doživel, da so mu ponujali denar, če odstopi od svojega trdnega stališča. On je bil, ki je v temni noči nesel slovenske katekizme v neko samotno cerkev, da jih je rešil pred zaplenitvijo. Dalje: njega so vaščani opozorili, da ga iščejo fašisti in je nato sredi noči v temi pobegnil skozi samote v Videm pred nadškofa, s katerim se je zapletel v razburljiv razgovor.

Ko je knjiga izšla in našla močan odmev tudi v Beneški Sloveniji, so najožji znanci kazali nanj kot na model za kaplana Čedermaca. Nekoliko jih je begala le različna vnanja podoba in starost, ki se nista ujemali. Nikoli nisem izvedel, kakšna je bila njegova sodba o tej zgodbi, ki ji je on dal hrbtenico s svojim pripovedovanjem. Pozneje sva se namreč le še enkrat srečala v Gorici, a to je bilo menda pred izidom knjige. Vedno težje razmere mi niso pustile, da bi se sprehajal po Beneški Sloveniji. S Cuffolom sva si včasih le po znancih pošiljala pozdrave.

Toda v mislih sem večkrat vasoval pri njem. Najbolj živo nekoč v jeseni leta štiriinštiridesetega, med osvobodilnim bojem. Bilo je sredi sovražnikove ofenzive, ko smo se

ustavili v neki samotni hiši na Otlici pri Trnovskem gozdu. Kljub trdim bojem niso bile pretrgane vse kurirske poti, nekega dne je prišla dokaj obilna pošta. Eno pismo — iz Beneške Slovenije — je bilo naslovljeno name, kot na pisatelja »Kaplana Martina Čedermaca«. Velika pola črtanega papirja je bila s krepko pisavo popisana na treh straneh. Nobeno pismo, ki sem ga kdaj prejel v življenju, me ni tako prevzelo kot to. Bral sem ga med drdranjem strojnic in pokanjem tankovskih topičev, ki je odmevalo od Predmeje. Pismo je bilo kot en sam krik, porojen iz srčne bolečine. Črke so vpile in prosile, izražale upanje, »da bo Osvobodilna fronta napela vse sile za rešitev beneških Slovencev pred neizbežnim poginom.«

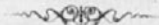
O tem sem nekoč že obširneje pisal. Ne bom se ponavljal. Pod pismo se ni nihče podpisal. Kdo bi bil v tistih dneh tvegjal svoj podpis pod tako pismo? Na koncu je stalo le: »Več Čedermacev«. A za vrsticami pisma, ki so izražale strah in bolečino vseh rodoljubov Beneške Slovenije, in za tem podpisom, sem že tedaj slutil obraz Antona Cufola. Ni bilo priložnosti, da bi mi sam to potrdil, a sem še danes prepričan o tem.

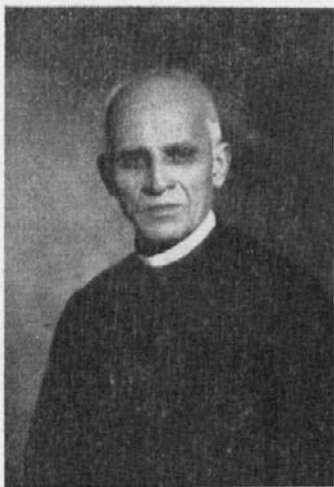
To ali ono, kar sem zgoraj povedal, je bilo že znano. Ne bi se vračal k temu, če bi

ne imel za svojo dolžnost, da povem, kdo je bil Anton Cuffolo. Tistim, ki so me kaj izpraševali o nastanku »Kaplana Martina Čedermaca«, sem zamolčal njegovo ime. Že tako je dovolj pretrpel od fašistov, po vojni pa so ga napadali šovinisti. In vendar ni storil nič drugega, kot da je ljubil svoj materski jezik in ga branil pred nasiljem.

Siromašna beneška zemlja in njeni ljudje se ga s hvaležnostjo spominjajo. In tudi jaz sem mu v zahvalo in v znamenje hvaležnosti napisal te vrstice.

FRANCE BEVK

Biseromašnik mons. Ivan Petričič

Napitnica

Ob priliki biserne maše kanonika msgr. Ivana Petričiča na praznik sv. Jožefa 19. marca 1959

*Demantna vsaka pred Bogom je maša:
a ta je demantna tudi pred svetom;
radost je v nebu, in naša in Vaša:
šestdesetkrat je steklo leto za letom.*

*Šestdeset let ste duhovni pastir;
dva in dvajsetkrat tisoč ste bil maševalec:
spovedovanje, maša, češčenje, brevir
in preko molitve še hraber delavec.*

*Ce rožni se venec menja v cvetje
Kristu in Materi Njega v dar;
če molitvenik je radostno petje ...
cvetja in petja ni zabil nikdar.*

*Še takih let Vam mi tu voščimo;
še rožnih vencev, še bisernih maš;
bratje, hvaležno v kolo stopimo
in dvignimo kvišku kòlobar čas.*

*Ce pa v nebesih je lepše kot tukaj,
če pa življenje je boj in Kalvar,
kar ostanimo še mnogo let tukaj
za delo, molitev, za božji oltar!*

B. S. iz Drenklje

Božična pjesem

Sveti Jožef in Marija
po mestu sta hodila,
po mestu Betlehem.

Svet Jožef prosu milo,
da bi se kdo čezanji usmilu,
da bi pri ljudéh biu.

Ljudje so trdovratni, čejō,
da bi pred vrati stau,
pred vrati konc storiu.

Svet Jožef se je oglednu,
'no štalco je zaglédu,
'no štalco razdrto vso.

Svet Jožef Mariji pravi:
»Marija, le notre se spravi,
tje v kotič, tje za se!«

Marija je zadremala,
ko se je sprebudila,
v krilcu našla Jezusa.

»O Jezus, dete moje,
zdaj je kraljestvo tvoje,
zdaj je kraljestvo tvoje!«

mt

† Mons. Natalij Kjačič

Prav ob koncu leta je pretresla vse beneške in goriške Slovence žalostna novica, da je v čedadski bolnišnici umrl č. g. mons. Kjačič, stolni kanonik v Gorici in nadškofijski notar.

Še ni dolgo, ko smo prijaznega monsignorja srečavali na kolesu po goriških ulicah. Vedno se je rad prijazno ustavil in vedro ter nasmejjano povprašal, kako gre. Poln optimizma je veselo zatrjeval, da saj bo bolje z božjo pomočjo. Svoje rojake in Slovensko Benečijo je ljubil iz globine srca. Vedno se je zanimal, če je kaj novega v rodnih krajih. Rad je priskočil na pomoč z besedo in dejanjem, kot ga je naučil njegov vzornik Ivan Trinko v videmskem semenišču. Komaj je čakal, da izide naš Trinkov koledar. Tudi njemu je kumoval, da bi povezal vse rojake razkropljene v tujini vsaj v duhovnem občestvu.

Tega dobrega, učenega in poštenega duhovnika je zgubila nele Beneška Slovenija, ampak vsi Slovenci.

Rajni monsinjor kanonik se je rodil komaj pred 57 leti v Spodnji Mjersi šentle-

nartske fare. V mašnika je bil posvečen v juniju leta 1925. Služboval je najprej kot kaplan v Podmelcu, nato šest let v Bovcu. Nato je prišel v Srpenico in od tam za župnika v Solkan leta 1936, kjer je ostal v najtežjih vojnih časih celih deset let. S svojo bistrostjo, ki ga je vedno vodila v dušnem pastirstvu, si je pridobil pri ovčicah globoko ljubezen, pri nasprotnikih pa izredno spoštovanje. Pri vsem delu in težavah je še našel čas za študij, da je doktoriral iz cerkvenega prava.

Leta 1946 je bil imenovan za goriškega stolnega kanonika. Postal je notar v kuriji in član cerkvenega sodišča.

Poleg poklicnega dela je pa dal svojo roko in nasvet povsod, kjer je bilo treba.

In tega moža danes ni več med nami! V polni moški dobi ga je napadla zahrbtna bolezen. Vdano jo je rajni kanonik prebil do svoje prezgodnje smrti.

Bog mu bodi plačnik!

Za dobro sosedstvo

Voditelj Beneških Slovencev msgr. Ivan Trinko je ves živel in delal za svojo zemljo in svoje rojake. Njim se je vsega izročil in posvetil.

V ljubezni do svoje ožje domačije pa se nikakor ni zakrknil, ampak je, kot vsi veliki duhovi, videl le v dobrem sosedstvu možnost pravičnega sožitja med narodi.

Trinko je pa dobro vedel, da postanejo mejaki dobri sosede le tedaj, če se med sabo poznajo; če si izmenjujejo kulturne dobrine, če se ustvari med sosedom vez spoštovanja in poznanja.

Zato je že visoko v letih prijel za pero in napisal tehtno delo »Storia, politica, letteraria ed artistica della Jugoslavia (Videm 1939, izd. Istituto delle Edizioni Accademiche).

Knjigi o zgodovini Jugoslavije je dodal poseben uvod, v katerem poudarja, da bo italijanska javnost le tedaj spoznala in pravilno sodbo postavila o jugoslovanskih narodih, če se pouči o njih kulturi in politični preteklosti.

V uvodu pravi:

»Italijanskim čitateljem predstavljam kratek oris politične, literarne in umetnostne zgodovine Jugoslavije v prepričanju, da s tem napravim dobro delo. Pobudo za to so mi dali izboljšani odnosi med Italijo in Jugoslavijo, ker je pravilno, da se prijatelji v vseh ozirih spoznajo med seboj. Jugoslavija, kjer so vedno z ljubeznijo gojili italijanski jezik, pozna dobro Italijo, ker je vedno v veliki meri zajemala iz tega starodavnega studenca civilizacije. Glede Italije pa je drugače; na splošno Italija v preteklosti ni poznala svoje sosede drugače, kot enega izmed raznih narodov avstro-ogrske monarhije in torej samo preko tistih več ali manj pobarvanih informacij, ki jih je dajala Avstrija.

Nepoznavanje jugoslovanskih jezikov, kar ji je bilo ovira, da si ni mogla ustvariti mnenja o Slovanih, neposredno iz njihovih del, je eden izmed glavnih vzrokov, zakaj Italijani na splošno ne poznajo zgodovine, kulture in skrajno neugodne politične pogoje Jugoslavije, ki so preprečevali in zavlačevali njen razvoj. Samo po združitvi Jugoslovanov v lastno suvereno državo, je ta vzbudila pozornost. Sedaj imamo že več italijanskih učenjakov, ki so se začeli hvalevredno zanimati za jezik in slovstvo modernih jugoslo-

vanskih pisateljev in imamo tudi že prevode njihovih del. Vendar pa smo še daleč od zadovoljive celotne orientacije na njihovem kulturnem področju, ker so Jugoslovani često slabo prikazani in jih sosedje po krivici obrekujejo.

Naj bo to skromen poizkus postaviti jih v boljšo luč in upam, da bo to moje delo majhen prispevek za nadaljnje poglobljanje prijateljstva in medsebojnega spoštovanja med obema narodoma.«

Na takšen način je msgr. Trinko, kateremu so nasprotniki po krivici očitali narodno nestrpnost, pokazal, da mu je ljubezen do lastnega naroda zrastle preko ozkih meja v okvir občega bratstva med narodi.

DOMAČE PESMI:

Muoj puobič z Amerike gre...

*Muoj puobič z Amerike gre,
nese rumene »genove«;*

*pa jest sem tak'ga srcà,
da 'jubim fanta vsakega;*

*z besiedo »ja«, pa s srcem »ne«
ne 'jubim druž'ga ku tebè.*

V ZRCALU TUJIH PISATELJEV

O Beneških Slovencih so že pred davnimi stoletji pisali različni pisatelji. Med temi se nahaja tudi Marcantonio Nicoletti, ki je pisal o življenju patriarha Bertranda (Vita del Patriarca Bertrando d'Alencon) v 16. stoletju.

Življenjepisec opisuje dežele in ljudi, ki so spadali pod oglejske patriarhe. Dotakne se tudi Slovencev, ki so živeli na severnem robu očakovine. Zato prišteva k Beneškim Slovencem tudi prebivalce ob zgornji Savi in Soči, Bohinjce in Tolmince, ker je do tja segala patriarhova oblast.

»Ti ljudje prebivajo,« tako začenja opis, »po večini v goratih severnih krajih Furlanije, koder tečejo po neenakih strugah Nadiža, Soča (Lisonzo), »mala Sava« (piccola Sava), Bistrica in Tolminka (la Tulmina). Ona ljudstva zelo cenijo te vode zaradi okusnih rib, ki jih love v vseh letnih časih.

Žive priprosto, verno, v pokorščini do višjih in se vzdržè preprirov; čast branijo tako strogo, da se ne morejo pomiriti, dokler ne dobe zadoščjenja. Vztrajno se drže svojih svoboščin in raje vse prej pretrpijo,

kakor pa da bi se prostovoljno odpovedali temu, kar jim je bilo po krivici odvzeto

Oblečeni so vedno v isto obleko in jim ni všeč, da bi jo vsak dan menjali in izgledali zdaj kot Španci, zdaj kot Francozi, zdaj kot Nemci, kakor dela v praznoti vsa Italija. Skupno se bore proti težavam življenja; pasejo številne črede po gorskih pašnikih ali pa se žive z zemljo in živino.

Bogati so zelo skopi in živijo doma in zunaj zelo varčno. V posebnih okoliščinah pa ne gledajo na stroške. Omožè hčerke ko jim dajo za doto par glav drobnice in eno glavo goveda. Računajo pa bolj na darove, ki jih prinese na ženitovanje povabljen žlahta. Potem ko so se močno najedli (taka je navada), prinesejo na mizo velik izvotljen hleb kruha. Prične se prava tekma, kdo bo vrgel več denarja v nastavljeno pogačo. Kdor se najbolj izkaže, tega počasti omizje z glasnim vzklikanjem in sme odnesti v pravem triumfu hleb (prazen seveda) domov.

Verujejo zelo trdno v razne vraže in čarovnije. Po poroki drvi nevesta v družbi družic proti novemu domu ne po običajni poti, ampak kar preko njiv in čez plotove. Enak tek v družbi tovarišev je dolžan narediti pa po drugi smeri ženin spremljan od tovarišev. Skrivno smer je treba ubrati zato, da

se zmedejo spački in škrti in da ne postavijo na pot kakih zanj ali drugih predmetov, ki bi zakoncema prinesli nesrečo, če bi stopila nanje.

Prepevajo hvalnice Kristusu in svetnikom, pojejo tudi o slavnem ogrskem kralju Matjažu in o drugih velikih možeh na različne viže v svojem jeziku.«

Tako opisuje Nicoletti naše prednike pred tri sto leti. Živeli so skromno, delavno. Udani so bili veri, pa tudi vražam. Pri vseh tegobah življenja so se ob redkih praznikih prav radi tudi malo poveselili. Posnemajmo jih tudi mi pozni potomci!

DOMAČE PESMI:

Jest iman 'dno jub'co zbrano ...

*Jest imam 'dno jub'co zbrano,
v mojem srcu zapisano
an zavišno le moja bo,
čeglih vzeti mi je ne pustijo.*

*»Al se boš žalovala,
kar jest puojdem za sudata?«*

*Poviedala t'bom besiedce tri,
ki od sarca ti ne puojdejo
vse tvoje žive dni.*

Gozd kostonja pri Zapotoku

Prijatelj Beneških Slovencev

Bilo je koncem pomladi leta 1872, ko so goriški meščani z začudenjem opazovali ne- navadno opremljenega tujega popotnika po mestnih ulicah.

Spočetka ni govoril ne slovenski, ne ita- lijanski. Le dolge ture je delal po Vipavski dolini, si vedno nekaj zapisoval v beležnico in se je čez par dni zopet vračal v mesto. Po treh mesecih se je neznanec že tako dobro naučil slovenščine, da je v njej že priobčeval članke v tedanji »Soči«. Goriški Slovenci so zvedeli, da je neznani gospod sloveči ruski učenjak Baudoin de Courtenay, katerega je samo ministrstvo poslalo, da proučuje za- padna slovenska narečja.

Zanimanje za slovensko govoreče prebi- valce ob Teru, Nadiži in Beli je sprožil že leta 1816 znanstvenik Potocky s člankom »Slovani v Rezijanski dolini« (*). Za njim se je oglasil Viviani s spisom »Gli ospiti di Resia« (Udine, 1827). Nato veliki češki sla-

*) Die Slawen im Thale Resia v Vaterländische Blätter für den österreichischen Kaiserstaat, Wien 1816.

vist Dobrowsky v spisu »Über die Slawen im Thale Resia« (v Slavin, Praga, 1834).

Na podlagi velikega znanstvenega gibanja in razmotrivanja o Beneških Slovencih in o Rezijanih še posebej, se je odločil tudi Baudoin de Courtenay (izg.: Boduen de Kurtene), da prouči ta zanimivi rod.

Razgiban človek

Kdo je ta, ki se mu je najbolj posrečilo spoznati jezikoslovne, pa tudi duševne lastnosti našega ljudstva?

Po rodu je bil pravzaprav Poljak. Rojen leta 1845 blizu Varšave, čeprav nosi francoski priimek. Tu je tudi končal univerzo 1860. Nato se je izpopolnjeval v jezikoslovju in je že čez štiri leta postal profesor petrograjske univerze. Poučeval je primerjalno jezikoslovje na raznih stolicah po Rusiji; potoval je po vsej Evropi. Z znanstvenimi knjigami si pridobi svetoven sloves. Kljub temu ga carska vlada med prvo svetovno vojno zapre, ker je 1913. napisal neustrašeno brošuro proti carski vladi, ki ji je prerokoval razpad, če ne bo prenehala zatirati neruske narode in če jim ne bo priznala kulturnih in jezikovnih pravic.

Učenjak se ni boril samo za znanstveno poznavanje jezikov, ampak tudi za njih svo-

bodo! Morda ga je to nagnenje še najbolj gnalo na zapad med male brate.

Po vojni je de Courtenay poučeval na varšavski univerzi, kjer je umrl v visoki starosti leta 1929.

Odkrije Rezijo

Ta Poljak po rodu, Rus po znanstvu, Evropejec je po srcu postal pravi ljubitelj malih slovanskih drobcev na zapadu. Prišel je proučevat njih narečja po nalogu Ruske znanstvene akademije, še bolj pa se iz lastne ljubezni poglobil med narod.

Že ko je potoval po Vipavski dolini so ga domačini toplo sprejemali. V Dornbergu mu je celo pevsko društvo priredilo podoknico. V Rihembergu ga je sprejel župan Ličen in vrli narodni duhovnik Blaž Grča. Njegova znanstvena pot je peljala tudi na Tolminsko in v Cerkno. V tem kraju mu je zelo pomagal pri nabiranju znanstvenega gradiva dijak Franc Sedej, poznejši goriški nadškof. Sad skupnega dela je bila razprava »Der Dialekt von Cirkno« (Cerkljansko narečje) *).

*) v Archiv Für slawische Philologie VIII, p. 110-119, 276-283.

Na enem teh potovanj po naših gorah in dolinah je rusko-poljski učenjak prišel tudi na Otlico na Trnovski planoti. In brž tu — na goriških tleh, je odkril Rezijo. V poletni vročini, bilo je sredi junija 1872, je srečal možaka s težko krošnjo na rami, Beseda je dala besedo; možak je povedal, da je doma daleč tam od Rezije in da se piše za Petra Delenardo iz Osojan. Za profesorja je bil prava mana. Spraševal ga je in zapisoval besede, rekla, navade.

Nekaj mesecev po tem srečanju je naletel na cesti na drugega Rezijana Ivana Lenardo. Ta mu je še bolj natančno opisal Rezijo in mu povedal več pravljič v svojem narečju.

Zdaj se je učenjak odločil, da pojde sam v Rezijo. Prvič je šel tja leta 1873, potem pa še leta 1890, 1892 in 1893. Sad teh narnih pešpotovanj je priobčil kot gradivo za južnoslovansko dialektologijo v I. zvezku Akademije v Peterburgu. Že po prvem obisku v Reziji 1873 je objavil »Poskus fonetike rezjanskih narečij« v treh delih. Izšel je tudi Rezjanski katekizem z razlago in slovarjem. Zanimivo je, kako ga je Courtenay našel v rokopisu pri nekem trgovcu v Mariboru. Izseljeni Rezijan je bil trgovec Kopeti, po domače Kundija. Ta je hranil star rokopis katekizma iz leta 1797. Pripravili so si

ga tuji duhovniki, ki so pastirovali med Beneškimi Slovenci.

Kakšna spakedrana slovenščina je bila v njem, naj nam pokaže le en zgled iz spovednega obrazca. Vprašanje: Quanto tempo è che non ti sei confessato? so prevedli: Ali je dosti timpa che ti se niessi spovidou?

Leta 1876 je Baudoin de Courtenai objavil celotno delo Rezija in Rezijani v Slavjanskem Sborniku v Petrogradu (str. 223-371). Opisu kraja in ljudi sledijo pripovedke, oris jezika in mnenje, da je to nov jezik nekakšnih potomcev nekdanjih Obrov.

Seveda, trditev ne drži, ker so drugi znanstveniki, predvsem Ramovš, dokazali, da je rezijanščina slovensko narečje.

Ruski profesor, ki je zbudil po vsem znanstvenem svetu zanimanje za Beneške Slovence, je natančno raziskoval tudi narečja Terskih Slovencev*). V znanstvenih delih o teh jezikovnih posebnostih je prvi objavil na sedemnajstih listih tudi fotograf-ske posnetke raznih darilnih in bratovskih listin pisanih v beneških dialektih (bratovščina v Čarneji in druge).

*) V »Materjaly dlja južnoslavjanskoj dialektologiji«, I. in II. zv. (1895 in 1904).

Na podlagi Courtenayevih izsledkov so gradili in spoznavali Beneške Slovence drugi znanstveniki. Popravljali so njegove teorije, a vendar je ta brat s severa prvi pokazal na našo malo domačijo, njen jezik in posebnosti in mu moramo zato ostati globoko hvaležni.

r. b.

DOMAČE PESMI:

Oženi se jub'ca moja ...

*Oženi se jub'ca moja,
oženi se jub'ca moja,
ne zanaši se namé!*

*Drugo dekle jaz sem všafu,
drugo dekle jaz sem všafu,
me ima zlo rada ...*

*Kam pa puojde duša tvoja,
kam pa puojde duša tvoja,
če ti mene zapustiš?*

*V čarnem paklu bo gorjela,
v čarnem paklu bo gorjela,
jokala vekomaj ...*

mt

Trdovratni grješnik na Starigori

Jest vam čém povjedat'
od 'dneǵa možà
k' nje par spuoved'
čez trideset ljet:
Objést' se je mislu,
potim se je premislu:
Prjet čem uprašat te ruòmarje,
ki gredò z Staregoré.
Te ruòmarje je ustàvu,
jih je upràšu kje so b'li.
Začeli so mu pravit',
usì leti ruòmari,
kaj za dné gnade
Marija tamgor daje:
»De b' se guorši grješnik biu,
Na Gor' boš gnado zadobiu«.
Kadar gore pride
na te parvi stacijon,
tam Jezusa vidi
z razpetimi rokmi.
Začeu jo je mislit'!
sarcé se mu meči;
poim je ucjerku teku,
pred spovednika je pokleknu.
Začeu mu je pravit'
dné grjehe pru strašné.

Mašnik ga je uprašu:
 »Ali si človek kadà ti biu?«
 Mašnik ga je spovjedu
 ku k' je vjedu inu snù;
 poìm ga je absolvu,
 pokuoro mu je dau:
 — »Srečo ti si sreču
 dr si na Gorò partéku:
 do sà s' hudiču otrok biu
 sà boš gnado zadobiu.«
 Poìm je pred te velik' utàr poklekn
 an je to sveto
 Rješno Teluò zadobiu.
 Lepuò je Marijo zahvalu:
 veseu je su damù.
 Sam Jezus se je smejau!
 kaj bi grješniku temu jau?
 Starogorska Marija
 je zanj prosila,
 mu odpustek zadobila!

Za naše noviče u Belgji

Ko naš puob ušafa morozo, punokrat ne vje, kaj mora naredit, da se bo z njo poroču. Ne ve za dokumente, ki jih mora dobit od doma, ne ve za druge reči. Zatuò bo k nucu našim ljudem, če naš Koledar povje, kakuo se poročiš u Belgji.

NAVADNA POROKA

Za poročit se je treba, da puob in čeča pišeta vsaka na svoj kamun, de jima pošljejo le-te dokumente:

- 1) rojstni list (atto di nascita),
- 2) samski list (atto di stato libero civile),
- 3) državljanski list (atto di nazionalità).

Od domačega gospuoda nunca pa naj zaprosita, de jima pošje dokumente od cjerkve:

- 1) krstni in birmanski list (atto di battesimo e di cresima),
- 2) samski list (atto di stato libero religioso).

Ko jima pridejo ti dokumenti, je potrjeba, da se obadva vkupe pokažeta na civilni oblasti in duhovniku. U Italiji je ena sama ceremonija od poroke: poroka u cjerkvi pred duhovnikom, ki požegna noviča. Ni potrjeba hoditi nič na kamun, ker civilna oblast automatično prizna in registrira vsako poroko u cjerkvi za civilno veljavno. Novičem, ki so se poročil u cjerkvi,

prizna vse pravice, ki jim gredo kot poročenim državljanom (rente za ženo, pravico do poverbanja in drugo).

U Belgji je drugače. U Belgji je potrjeba, de noviča popred parneseta dokumente za poroko na kamun (état civil) ali na kamun od puoba ali pa na kamun od čeče. Ker u Belgji taljanski jezik ni uradni jezik, morata popred vsak dokument dat preložit iz taljanskega na francuoski oziroma nizozemski (flamski) jezik. To delajo od tribunala zapriseženi tumači. Ko na kamunu dokumente vidijo, zapišejo imena bodočih novičev na tablo (2 nedeje). To so civilni oklici. Na dan poroke, prideta puob in čeča s pričami na kamun, kjer pred šindikom registrirata svojo poroko. Sele potle gresta u cjerku poročit se pred duhovnikom.

Taljanski državljeni muorete registrirat svojo poroko tudi pred taljanskim konzulatom an ni potrjeba u tem primeru hodit na kamun. Dokumente je treba nesti na konzulat, ki opravi civilne oklice in na dan poroke se registrirata noviča — namesto pred belgijanskim šindikom — kar pred taljanskim konzulom.

Na kamunu ali na konzolatu dajo novičema Poročne bukvice (Libret de mariage), u katerega se zapišejo potle tudi rojstva in smrti otrok u družini.

Usak kristjan bo skarbù, da ko se misli poročit, gre tudi k duhovniku. An to ne dva dni pred registracijo poroke na kamunu, pač pa že poprej 3 tjedne. Poprej ko gresta na kamun, naj gresta puob an čeča z dokumenti od cjerkve (ki jih ni treba preložit) do domačega misijonarja ali pa do famoštra od čeče. Je

parporočljivo, da gresta do domačega misijonarja, ker samuo ta zavojo poznanja njih šprahe in mentalitete jih bo dobro pripravu na poroko in zakonski stan.

Famoštar bo u cjerkvi od obeh noviču 3 nedeje zaporedoma oklicu obadva, de imata namjero se poročit. Z njima se bo pogovoriu o pravicah in dužnostih poročenih ljudi. Jih bo podučiu, kuo je treba rnat z otuoci. Vprašu jih bo tudi, če znata kaj dotrine in molitve.

Tisto jutro pred poroko krščanska noviča gresta u cjerku, kjer opravita sv. spuoved in prejmeta sv. obhajilo in sta pri maši. Potlè gresta se registrirat na kamùn, an potlè šele prideta s pričami u cjerkvi, kjer rečeta drug drugemu »ja« do smrti, za njimar zvestuobo, drug drugemu in Buogu. Duhovnik pa požegna njih in njih rinke!

POROKE »PER PROKURA«

Če imaš morozo u Italji in je prevelika težava, da bi čù se poročit u Italjo in ona ne muore prit u Belgjo, potlè se muoreš poročit po zastopniku (reprezentantu, Per prokura). Poročaj se pa le s čečo, ki si jo že vidu in jo dobro poznaš. Nikar se ne poročaj s čečo, ki si vidu le nje fotografijo in je nič ne poznaš sam, čeglih jo drugi parporočajo in te nagovarjajo, da jo poroči.

Za poročit se »per prokura« je potrjeba pisat svojemu gospuođu nuncu, da ti pošlje krstni in birmanški list (atto di battesimo e cresima) in samski list

(atto di stato libero religioso). Piši čeči, da ti pošlje njén krstni list (atto di battesimo).

U Italji je potrjeba, de izbereš adno peršono (ne manj kù 21 ljet staro), da bo tvoj »prokurator«, reprezentant par poroki. Tisti človek bo šù s tvojo morozo pred oltar in bo u tvojem imenu čeči dejau »ja«. Ko si ušafu takega človeka, ki je pripravljen ti storiti to dobroto, mora ta človek pošjat iz Italije adno izjavo (dichiarazione), de prevzema to opravilo in kedaj in kje je biu rojen, kje stoji in kaj dela.

Ko si dobiu od svojega famoštra, od čeče in od tega reprezentanta (prokuratorja) vse dokumente, pojdi do misijonarja in bosta tam naredila »pooblastila za poroko po zastopniku« (atto di procura religiosa). Ta dokument, ki ga podpiše puob, ki se ženi, dvje priče in misijonar, je treba pošjat na belgjanskega škofa, da ga on pošje na famoštra u Italji, kjer je moroza.

Ko pride tisti dan, določen za poroko, puob u Belgji gre zjutra k sv. spuovedi in obhajilu; njegà čeča pa glih takuo u Italji. Poroka se pa naredi samuo u Italji. Pred outar gresta čeča in reprezentant od puoba.

Naši puobje imajo rajši, de se ne poročajo »per prokura«. Stuurijo prit čeči u Belgjo kù »turista«. Ta dà pa je potjeba, da brž, ko čeča pride, gresta obadvà z dokumenti (kot za navadno poroko) na kamùn. V tem primeru kamùn pošje oklice u Italjo, kier čeča

nima u Belgji rezidence. Da pridejo oklici nazaj se vleče adàn mjesac. Ta čas čaka moroza pri svoji žlahti ali pri kajšni drugi družini do poroke.

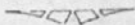
NAVODILA

Poročit se je velika reč, od katere zavisi sreča celega življenja. Zatuò je treba dobro premisliti pred poroko, kaj boš narédu in koga si boš izbrau, de bo celo življenje šù s tabo in de bo oča ali mati tvojih otuok!

Dobro je, da si pred poroko kaj prišparaš, kar ti bo potrebno potlè. Puob! Spoštavaj čečo kù svojo ma-ter, spoštavaj njeno čistost, da bo čista in nedužna stopila v sveti zakon. Čeča! Ti pa ne veruj vsakemu puobu, ki gleda za tabo! Nima vsak namere te poročit, punokrat te čejo le ogojufat in se s tabo le zabavat, ker čejo svojim strastem služit, ne pa tebe za-rjes ljubiti.

Bùj kù za drugo rječ pa je treba, ko se priprav-ljaš na sveti zakonski stan — moliti, Boga prositi za njegovo pomuoč in razsvetljenje!

Tinko

Pred devetdesetmi leti

Leta 1871, to je pred 76 leti je bila natisnjena v 4. številki v Gorici izhajajočega lista »Soča« pesem, katero je podpisal »Beneški rodoljub«. Pod te imenom se je skrtil pesnik P. Podreka. Pesem je naslednja:

SLOVENIJA IN NJENA HČERKA NA BENEŠKEM

*Kaj jočeš se ti krasotica?
Kaj v klavrnih mislih živiš?
Jaz nisem ne v uradu, ne v šoli,
čeprav tu od vekov živim;
Ko tujka beračim okoli,
le v cerkvi zavetje dobim.
Ne poznam veselja, radosti,
le solza mi solzo rosi
po bledem obličju do kosti
me tuja pijalka mori.
K'dar dajo lavorska vezila
ti hčerke v preslavni spomin,
Jaz bom milostinke glasila
pod vrbo, potem pa — pogin!*

*In, mamka, na mojo gomilo,
Te prosim, položi na njo,
Cipresovo tužno vezilo
in kani z očesa solzo.*

*Ne misli tak' hčerka slovenska.
ne obupuj na lastni prihod;*

*NAJ PRIDE ŠE SILA PEKLENSKA,
NE UNIČI SLOVENSKI ZAROD!*

70 ljet od smarti pjesnika Podreka

Pred 70 ljeti je umrù v Roncu kaplan Petar Podreka, doma iz Špjetra. To je biu mož, ki je učiu, kakuò sadit jabuka, odkar imajo še danàs korist naši ljudje u Ruoncu. Biu je dobar duhovnik, ki je dielu, da bi naši ljudje bili podučeni u veri in u posvetni vedi. Je pa biu tudi pjesnik. Zlagau je slovjenske pjesmi. Adna od njih pravi:

*»Zares si čestita
Nediška dolina
in vredna spomina
si slavnega ti.«*

Zrastle na domačih tleh

Kakuo pre Anton je diélu rabot

Tuo, kar bom napisu sadà ni pravca, ampak se je zrjes zgodilo u tistih časih, ko po naših dolinah so bili za kapolne vsemogočni čarnosrajčniki. U tistih ljetih je bilo prepovedano še k Bogù molit u svojim domačem maternem jeziku. Je biu adàn kapo za vso dolino od Kobarida do Špjetra. Da bi ponižu naše duhovnike in jim nagàju, se je zmislju puno reči. Adàn dan pošje taz Špjetra pre Antonu adàn cirkolar, da se ima za zglasit u Podbonjéscu dol na cjest iz Kobarida u Čedad in za iti delat vič dni »na rabote«. Je mislu, da gospuod bo ušafu kajšnega družega in ga plačavu, da mu bo délu »raboto«.

Ali pre Anton, brihtan in kuražan, na tisti dan gre u Podbunjesac na cjesto. Tam sleče svojo suknjo, jo objesi na drevo, vzame v roko lopato in začne delat »rabote«. Ljudje, ki so ga dobro poznal in radi imjel, so začel gledat, kaj nunac djéla. »Delam rabote je takšan ordin od kàpolna.« An 'judjé so se začeli zbirat okuole njega, govorit, smejat an se jezit nad takšnim kapolnom.

Adàn je imù aparat za fotografat, je šù an pritisnu gospuoda nunca glih, ko je imù karjolo u rokah. Potlè je pošlù tisto fotografijo u adàn velik žornal dol u Italiji, ki je napisu, kaj se dogaja gor na meji.

An potle? Gospuod nunac je narédu »rabote«, tisti kapo je pa tud konču svoje strahovanje po naših dolinah, zak' ti višji so ga preložili dol nekam daleč u Italijo, zak ljudstvo je bilo previç jezno na takega ÷loveka.

Pre Anton je pa iz tiste fotografije dau naredit veliko fotografijo in jo je dau u kvader, in vsakemu je rad pokazu, kakuo je biu »na raboti« in kakuo je spravu pro÷ tistega vsemogo÷nega ÷loveka, ki ni mogu videti Slovénju.

»UODOPIVAC«

Ga njé Slovenja iz naših vasì k'bi ne biu poznù Stjefana Kabaja iz Doline, par Ljesah, kateremu so pravli »Uodopivac« al pa »Bradaç«.

Biu je premožan, pametan, zastopan an bruman kumét, ki je rad' pomagu tim buozim. Tam, kier so se »partil« je biu tud' on za »mozà«; kadar se je šlò za velike kupçije je biu on za mešetarja an par vsaki tožbi

je biu on za »terpreta« par advokatih an na preturah. Kaduor si nje vjedu kakuò si pomat' se parporočiu za pomuoč bradaču »Uodopivcu«, katerega so poznàl an rad' imjeli vsì čedajski advokati an sodniki. Tim buozim je pomaù narvičkrat za »Buohloni«, rad pa je sparieu tudi dobro kosilo al pa pu litra dobrega vina. Biu je zlò inteligentan an obedan advokat ga nie mù luost' tu zaki. Zmjeran vesu an dobre voje, je znù presječ besjedo vsakemu advokatu an obedan ga nje mù imjet' za norcà.

Se je zgodilo de enkrat je biu za pomača, pri veliki tožbì, adnemù bogatemu kumetu iz Podutanske doline an de tožbà se je končala glih opudné. Uodopivac je biu lačan an je čaku de kumet, ki je biu z njegà pomočjo zmagu tožbò, mu plača dno dobrò kosilo. Tele pa, ki je biu uòharan bui ku mat' svetega Petrà, se je djelu kù de ima silo itì damù, ga je mislu plačat' s »Buoh vam loni, Buoh vam dì zdrauje, Buoh vas var' od nesreč«, an takuo naprej. »Ne bo takuò,« je mislu sam par sebé Uodopivac. »S' čù, kam hitiš? Saj jest imam konjà an te zastonj popejem damù; sada puojdma kosit h Tomazetiču, tam so mi dužni an kosilo te ne bo nič koštàlo.« An sta šlà v oštarijo an Uodopivac je stuoru parnest vsegà,

kar so imjel', an se stà dobrò najedla an napila. Nazadnjo je Uodopivac gor vstù an je jàu: »Grem an moment dajat fuotar konjù an potlé puojdma.« Gredé pa je jàu buj na tiho ostirjici po furlansko: »Al paje lui.« Uodopivac je hitro zapregu konjà, se je lepuò sednu v »brisko« an »hijo!« ga je zaflusku pruoť Sinčjurju, veseu de je takuò fino namazu preuoharnega vasnika.

Telemu pa se je skadilo vsako vesejé de je zmagu tožbò an po varh tegà se še takuò obiuno najedu an napiu, kadar je vidu de Bradača nje nazaj an de, kadar je teu itì, oštirjica mu je jala de muore poprjet plačat kosilo. Suzé so se mu vlile kadar je muoru uòn vestjet' trkaj frankicu, katerih bi mu jih bilo zadost za petdeset njegà navadnih kosil v Čedadu, an je pomislu de je jedu ku vuk, kier je mislu de je zastonj. Tist' uoharni kumet je muoru par nogàh sam kospat pruoť duomu an premišljovat' de uoharnija ne parnesé srečè.

GARGORIN LETI' BUJ KU VLAK (TRENO)

Njekšan krat sta se znajdila v Vidmu Gargorin in adàn njegà vasjan. Gargorin nie imeu sudu za treno (vlak) an njegà vasjan

ga je jemau za norcà de jih je zapiu an de sada bo muoru par nogàh damù. »Alé,« mu je jau Gargorin, »de jest pridem prjet v Jesenjé par nogàh kù ti s trenam.« Djela sta uadjo, de tist ki pride damù te zadni, bo muoru plačat temu drugemu dva litra vina.

Vasjan se je pejù s trenam do Čedada an od tam hiteu par nogah damù an po vsi pot' se je oglednjavu deb' vidu al gre Gargorin, veseu de Gargorin mu bo duzàn dva litra vina. Gargorin je paršu v Jesenjé vas trudan an potan, štiri ure potlé ku vasjan an tele, ki ga je čaku, se je veselo razkoraču pred anj an mu je jau:

»Telkrat Gargorin plača dva litra!« Gargorin se je zasmejau: »Bravo bullo! sma se b'la zastopila, de ti prideš s trenam v Jesenjé, jest pa par nogàh. Ti njesi paršù s trenam do sodnjega dné, dok treno ne bo uozù po luhtu. Lepuò muč' an plači dva litra.« Vsa vas se je smejala an dajala prù Gargorinu, ki je znù prit z Vidma par nogah, prjet ku te drug' s trenam. An tist vasnjan je muoru lepuò plačat Gargorinu dva litra vina za uadjo!

Zemlja in ljudje

Površina naše zemlje in kontinentov ostane vedno enaka. Povsem drugače pa je s številom prebivalcev, ki se vsako leto pomnožijo za več milijonov.

V naslednjih vrstah podajamo pregled o velikosti kontinentov in številu prebivalcev na njih po najnovejših podatkih:

Kontinenti v tisoč km ²	Prebivalstvo v milijonih
Evropa	623
Azija	1514
Afrika	218
Sev. Am.	—
Avstralija	353
Oceanija	116
Oceanija	
Antarktika	—
<hr/> S k u p a j	<hr/> 2924

Za primerjavo, kako silno narašča število ljudi na svetu, si oglejmo porastek v zadnjih petih letih:

leta	število v milijonih
1954	2685
1956	2710
1959	2924

V petih letih se je torej število človeštva povečalo za 239 milijonov.

Sprehod okoli sveta in po njem

Zemlja je po velikosti peti planet, ki se suče okoli sonca.

Na ekvatorju meri njen premer 12.756 km. Obseg ekvatorja znaša 40.076 km.

Površina zemlje meri 510 milijonov km². Prostornina: 1,082.841 milijonov kubičnih km. Starost: približno 3 milijarde let. Srednja oddaljenost od sonca je 150 milijonov km. Zemlja ima štiri gibanja:

rotacijo: zavrti se v 24 urah enkrat okrog svoje osi. Hitrost znaša 1167 km na uro; revolucijo: v 365 dneh obhodi pot okoli sonca z naglico 107.280 km na uro;

precesijo: niha okrog svoje osi tako, da oriše v 26.000 letih stožcev plašč;

translacija: s sončnim sistemom vred drvi z blazno naglico 274 kilometrov na sekundo v kozmičnem prostranstvu proti ozvezdju Herkulesa.

Zemljo obdaja atmosfera do višine 800 kilometrov.

V ozračju se menjujejo vremenski pojavi.

Najmrzlejši okraj na zemlji je okolica Verhojanska v Sibiriji. Toplomer kaže 78 stopinj pod ničlo.

Najtoplejši kraj pa je puščava Lut v Perziji, kjer so zmerili v senci 58 stopinj nad ničlo.

Najbolj deževna dežela je Assam v Indiji. 14 metrov dežja letno je tam navadna reč.

Najbolj suho pa je v puščavi Atacama v Čileju. Tudi po par let ne pade kaplje dežja.

Najgloblje dno v zemeljski skorji so zmerili blizu otočja Marijani v Pacifiku; globoko je skoro 11.000 metrov.

Najgloblji jarek je zvrtač človek v zemeljske plasti komaj 6485 m globoko.

Najvišji vrh naše zemlje je pa Everest z 8882 metri.

Novi spremljevalci

V zadnjih dveh letih ne spremlja več našo mater zemljo na njenem nebesnem potovanju samo sedem planetov. Merkur, Venera, Mars, Jupiter, Saturn, Uran in Neptun se z zemljo sučejo okrog Sonca že od pradedavnine,

Zemlja je pa doslej imela samo eno spremljevalko: Luno. Šele zadnja leta, kot smo dejali, ji je človek, ne Stvarnik, dodal več umetnih spremljevalcev.

Sputnik I. - Najprej so Rusi vrgli v osvetje sputnik ali sopotnika številko eden. Kozmična raketa, ki je poletela na pot okrog naše zemlje je švignila v osvetje 4. oktobra 1957 z brzino 29.000 km na uro. Zemljo je obkrožila v poldrugi uri. Luna porabi za isto pot 28 dni. Prvi sputnik je meril v premeru le 58 centimetrov in je tehtal 83 kilogramov. Po treh mesecih potovanja okoli zemlje se je prvi umetni spremljevalec razblinil v nič.

Sputnik II. - Dober mesec po prvem sputniku so Rusi pognali v ozračje drugega. Ta pa je bil že pravi velikan s premerom skoro petih metrov. Tehtal je pet stotov in pol. Divjal je s hitrostjo 28.000 kilometrov na uro in je obkrožil zemljo v 104 minutah.

Letal je okrog nje do 14. aprila. Kakor pri prvem umetnem planetu so bile tudi v tega vdelani samodelni aparati za vsa mogoča znanstvena opazovanja. Poleg mrtvih aparatov je pa v njem čepelo še prvo živo bitje, ki je poletelo v atmosfero; ta je bila psička Lajka, ki se je za znanost žrtvovala. Na njo pritrjeni aparati so sporočili na zemljo, da je njeno srce prenehalo delovati že 1. novembra.

Eksplorer I. - Prizadevanje sovjetskih učenjakov so 31. januarja 1958 posneli tudi ameriški znanstveniki. Spustili so v brezračni prostor umetni satelit, dolg dva metra in težak 13 kilogramov. Ta še kroži okoli naše zemlje z brzino 29.610 kilometrov na uro.

Vanguard. - Drugi poskus so izvršili 17 februarja 1958 s kovinastim jabolkom. Tako so imenovali namreč umetni satelit, ki je le 16 centimetrov širok in poldrugi kilogram težek. Zato ima še večjo hitrost kot prvi in se suče okoli nas z brzino 39.000 km na uro.

Eksplorer III. - Nekaj večji, dva metra dolžine je imel tretji ameriški satelit, ki je bil težak 14,17 kilograma. Njegova hitrost okoli zemlje se je menjala od 20 do 30 tisoč

kilometrov na uro. Ohranil se je pri tej bliskoviti naglici le prav malo časa.

Sputnik III. - 15. maja 1958 so zopet Rusi na vrsti s pravim velikanom. Njihov tretji sopotnik naše zemlje je dolg 3,57 metrov in znaša njegova teža 1327 kilogramov. Tudi ta ima neverjetno hitrost 29.000 km na uro. Njegovi aparati so še popolnejši od prvih.

Vedno bolj se človeku odpira možnost, da bo poletel v neskončne daljine med zvezde.

BOŽIČNA PJESAM

(Pojejo jo v Lijesah pri »oufarju« na sv. Tri kralje)

*Tam u Betlemu
tam u 'ni štal'ci
adna svetla luč gori.*

*Tam je Marija
Djete povija,
oj, to Djete Ježuša.*

*Tam je svet Jožef
stari mož.
Z nogo pogiblje, Djete poziblje,
oj, to Djete Ježuša.*

*Ti daj suktnjo,
jest bom dau plašč
de bo Ježuš naš tovar'sh.*

*Segni u mušnico
daj uon petico,
jest bom dau
dan tolarčič zlat ...*

Na grobu Petra Podreke

*Pod malo cerkvico
pokopališče stoji,
na južni strani
grobišče leži.*

*Tam dole počiva
ljubezan odkriva
veliki poet,
za hčerko slovensko
iskreno vnet:
Petar Podreka.*

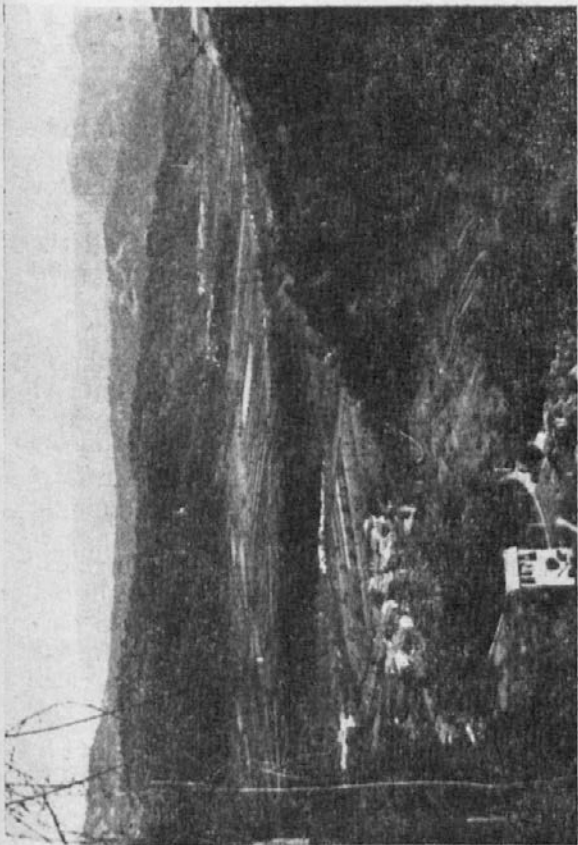
*Nad revnim grobiščem
spominček je stal,
Beneške Slovence
vedno opominjal,*

vse ronke in dole,
je zbujal iz spanja,
naganjal na djanja,
klical: O, Benečan,
tvoje rešitve
prišel bo dan!

Krive rokè
so h njemu prišlè,
ga kruto razbile
in proč odstranile.
Duh Petra Podreke
pa vedno živi,
on bîje, on klije
po naši karví.
Ne bode razbit
kdor ljudstvu pravice
je hotel branit.

V. B. Ruončanj

Pogled iz Landarske jame

KRONIKA NAŠIH KRAJEV

Tudi letos je kolednik obhodil našo ljubo deželico in je nabiral novice v svojo popotno torbo; slabe in dobre, vesele in žalostne, kakršno je pač življenje v tej dolini solz.

Dosti novic ste že brali po listih ali zvedeli po pismih, radiu ali po drugih radovednejših. Tu se spomnimo samo najvažnejših iz prejšnjega leta.

Tam v **januarju** so naši zastopniki na kongresu socialistične stranke v Vidmu povzdignili svoj glas v brambo naših pravic. Pokazali so na naše težave, a je ostalo vse pri starem. Sicer je Kmetijsko nadzorništvo razdelilo v Nadiški dolini dva milijona lir za nabavo semenskega krompirja, a to je le kapljica v morje. Nekaj veselja so prinesli v naše vasi le naši izseljenci, ki so prišli obiskat svoje družine. Čudili so se, da so naše ceste še vedno bolj podobne potokom kot potem. Le ono iz Hlodiča v Platac so začeli popravljati. Družba AGIP pa je začela iskati petrolej po naših krajih.

Umrli so ta mesec 47-letni Alojz Guš iz Zavrta, dober gospodar, in pa 58-letna Ruklijeva gospodinja iz Topolova. Njen sin Sil-

verij se je pa ponesrečil v Franciji in ni mogel na pogreb.

Porok pa je bilo še precej. Samo v Reziji si je obljubilo večno zvestobo 12 parov.

V **februarju** se še vedno nadaljuje krivična obravnava proti Beneški četi. Eden izmed 50 obtoženih, nedolžni 62-letni Terliker iz Št. Lenarta, se je iz strahu utopil. Njegova nedolžnost se je pozneje tudi izkazala. Proces v Firencah je dolgo mesecev razburjal vse naše doline.

Občinska uprava v Grmeku je sklenila, da bo zgradila 14 stanovanj za družine rudarjev, ki se bodo vrnile domov. Tako je prav, sami si pomagajmo!

V **marcu** pa zapišemo par veselih dogodkov. Starosta beneško-slovenskih duhovnikov, kanonik v Čedadu č. g. Ivan Petričič, je obhajal biserno mašo. Izredne slovesnosti v Gorenjem Brnasu so se poleg ljudstva in duhovščine udeležili tudi zastopniki oblasti.

V Škrutovem so imeli kmetijski tečaj. Videmska pokrajina je razpisala dosti nagrad za izboljšanje hlevov. V Osojanih so začeli s kanalizacijo. Ukrepov je dosti pripravljenih, toda ljudje morajo še vedno z rodne grude. Za vzgled povejmo, da je samo s Platišč, kjer je 80 hiš, odšlo letos v tujino 37 družin!

Pomirali so pa ta mesec precej. Nesrečne smrti je končal Jože Veselič iz Koste. Padel je pred hišo in je zmrznil. Po kratki bolezni smo pokopali tudi starega Jožefa Goljo iz Škrutovega.

V začetku **aprila** so šli po plačilo na drugi svet 78-letni Jožef Terliker iz Št. Lenarta, ki je dolgih 35 let delal v Ameriki; 95-letni Jožef Stroiazzo iz Viskorše, 88-letna Tereza Gasparutto iz Platišč. Tudi pri nas so še trdne korenine. Razveselilo je ljudi v Kosci, kjer so začeli graditi otroški vrtec, in v Praprotnem, kjer bo stala nova šola. Pa kaj vse to, ko so na primer v Gornji Černeji še ob koncu pomladi vsa polja pod plazovi. Oblastva niso nič priskočila na pomoč, zato pa ne bo pridelka. Potem se pa ni čuditi, da ni v vasi niti enega mladenča več doma.

V Roncu so na prizadevanje senatorja Pelizza ustanovili moderno mlekarno za 11 milijonov lir. Revno prebivalstvo si bo le nekaj pomagalo. V Dreki pa bi mlekarna nič ne dosegla, ker se je ob koncu meseca razpasla huda kuga med živino. Po hlevih je bilo več kot za pet milijonov lir škode. Ko so kmetje iz vseh okoliških vasi protestirali proti nemarnosti oblastev, so kar orožnike poslali nadnje.

Skrite lepote Beneške Slovenije - v Ljesi

Ob koncu meseca smo spet pokopali: v Tipani 83-letno Ano Novak, v Topolovem je pa 63-letni Aleksander Gorup pri delu v vinogradu tako nesrečno padel, da si je prebil lobanjo.

V začetku **maja** je umrla v Sv. Petru Slovenov najstarejša občanka, 95-letna Dominika Vidoni. Vsi njeni štirje sinovi žive v tujini. Na križišču pri Rejani se je z motorjem smrtno ponesrečil 52-letni zidar Molaro iz Tera.

Oblastniki so se vendar ta mesec zganili. Nadiški konzorcij za vzdrževanje cest je sklenil potrošiti 11 milijonov lir za popravo cest v dolini Arbeča in Kosce. Pojavila pa se je čudna nadloga: veliki merjasci, ki so okrog Št. Lenarta, so izruli dosti krompirja.

Vso deželo je pretresla obsodba Fiorenza Cenciga iz Mažarol na 8 let ječe. Umoril je 26-letno ženo, ki jo je zapeljal ljubimec, ko je on služil kruh za družino v tujini. Tudi žalostna podoba našega izseljevanja!

Ob koncu meseca smo pokopali 62-letno Emilijo Trušnjak iz Kjabaja, 74-letno Alojzijo Penkorjevo iz Gorenje Mjerse in 86-letno Marijo Pušič iz Dtjena.

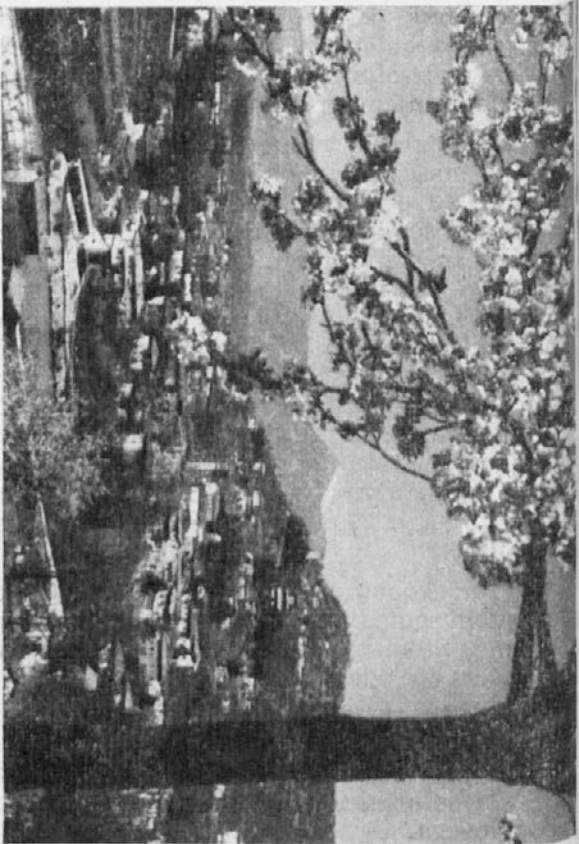
Smo že sredi poletja. V **juni**ju se je pokazalo, da letine ne bo bogzna kaj prida.

Gospodarski položaj je vedno slabši. Iz Nem, ki je eno največjih županstev Furlanije, so se začeli izseljevati. V Trčmunu je zaslužek z izdelovanjem grabelj močno upadel.

Lepo poletno vreme je precej pripomoglo, da je naše kraje obiskalo dosti turistov. Veliko so pomagale tudi razne obnove. Asfaltirali so cesto na Staro goro. Po njej prirejajo motorne dirke. Tujcev pride dosti, zato pa manj romarjev v starodavno svetišče. V Čedadu, ki se je močno prenovil, so priredili lepo uspelo vinsko razstavo. Prišli so obiskovalci celo iz Tolmina. Žal, da je bila prav ta razstava vzrok smrtne nesreče. Z razstave se je vračal domov 20-letni Enzo Špekonda na motornem kolesu. Na Logu je s prijateljem zavil na cesto proti domu na Kalu, a ga je spodneslo tako, da si je prebil lobanjo.

Proti koncu meseca so blagoslovili lep nagrobni spomenik našemu dobrotniku msgr. Trinku. Sliko nagrobnika si morete ogledati v našem Koledarju.

K večnemu počitku smo položili zidarja Vogriča-Zaneta iz Gornjega Brda. Pol življenja je preživel po raznih državah. V čedadski bolnišnici je umrl Oktavij Dreost iz Topolovega.

Tarčent v majskem cvečju

Za zaključek je pa 22. v mesecu v Tavorjanah in Mažerolah huda toča pobila ves pridelek in je neurje razrilo vse ceste.

V začetku **julija** je v Ravenco prišla vesela vest, da se bo odprla nova tovarna za stole. Tudi eno novo stanovanjsko hišo smo dobili.

Poleti so v naših krajih obhajali velike praznike novih maš. V Lazah jo je pel č. g. Adolf Dorbolò, v Matajurju č. g. Emil Batišič in pa domačin č. g. J. Mučič. Bog jim daj obilo opore v njih težkem poslanstvu!

Marsikaj je imel povedati 77-letni Franc Luščak iz Hostne, ki se je po 54 letih vrnil domov iz Severne Amerike. K veselim pa se družijo le prerade tudi žalostne: ko se je Ivan Kjabaj iz Zamida vračal z motorjem domov, se je pobil do smrti. V Ramandolju so na polju našli mrtvo Marcelino Petris. Pri delu jo je pobrala smrt. V Podbonescu se je splašil konj, Lojze Guion je padel pod voz, ki mu je strl prsni koš. V čedadski bolnišnici je izdihnila 75-letna Julija Bankič. Vračala se je v avtu z nove maše v Roncu. Spotoma je voz zdrknil v 70 metrov globok prepad. Sopotniki so se tudi močno poškodovali.

Avгust se je začel z veselim Čedadskim festivalom. Beneški Slovenci so se lahko pro-

sto pogovorili z žlahto onkraj meje. Sploh je obmejni promet postal od sile živahen. V prvi polovici avgusta je šlo pri Stupici 6464 italijanskih in 4557 jugoslovanskih potnikov čez mejo.

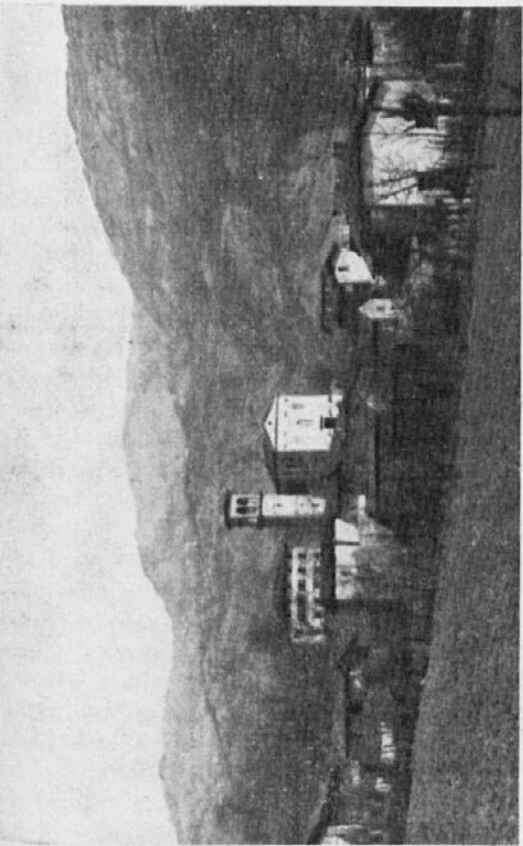
Nenadoma je umrl 45-letni Tomazetič iz Zverinca. Na Krasu je pa srečal smrt 56-letni Anton Trušnjak iz Trušenj. Šel je tja kosit, pa je po njem kosa zamahnila.

Najzapadnejša občina Beneške Slovenije so Gorjani. Marsikatero krivico so prenesli, a morali so si s skupnim protestom pred občinsko hišo priboriti posojilo za vodovod. V Kosci so odprli otroški vrtec.

Minerska bolezen je pobrala 36-letnega Pavla Predana z Gorenjega Brda. Prišel je iz Belgije umret domov. V Škrutovem so pokopali 49-letnega Viktorja Gorjupa in 91-letno Francko Kjabaj. Moški prej umirajo.

V **septembru** je Idrijsko dolino razveselila vest, da bodo betonirali cesto iz Čedada skozi Prapotno. Razžalostilo je pa Tarčmunce škofovo namestilo g. Gorettija za župnika; ne zna niti besedice slovenski. Taki ukrepi škodijo ugledu cerkvenih služabnikov.

Kakšno je razpoloženje našega ljudstva do pravih dušnih pastirjev, nam lepo pokaže, prelepa ponovitev biserne maše č. g. Jožefa

LAZE

Jušiča v Ažli, svoji rodni fari. Sedaj župnikuje v Kredu onkraj meje. Priljubljen je bil posebno v Platišču, kjer je vpeljal umno sadjerejo. Oblastva se zdaj zama trudi, da bi z ukrepi dvignila to važno panogo; treba je strokovnega pouka in podpor.

Sam videmski prefekt je na zborovanju županov in tajnikov čedadskega okraja priznal slabo gospodarsko stanje in je obljubil, da se bo v Rimu zavzel za te občine.

Jesen je ugodno obetala. Saj tudi letina še ni bila najslabša. Le od vseh strani prihajajo pritožbe zaradi slabih vodovodov, saj jih je nad 80. Povodnji so poškodovale vodne napeljave v Kalu, Arbeču, Zapotoku in Šempetru Slovenov. Ustanovili so tudi »Konzorcij za manjše vodovode«.

V začetku **oktobra** je na vso Beneško Slovenijo legla bridka žalost. Umrli je č. g. Anton Cuffolo. Več beri o njem spredaj.

V Tavorjanah so živinorejci zelo zaskrbljeni, ker se je pojavila zopet slinavka. Čudne, a pretresljive smrti je umrla v Dreki stara gospodinja Alojzija Trinko. Šla je na domače stranišče in je padla v 60 metrov globoki, pod hišo zevajoči prepad.

Iz Šlenarta se je pripravilo za odhod v Avstralijo zopet veliko število družin,

Novembra so v Podbonescu slovesno odprli novo šolo in novi most čez Nadižo. Tudi nove stanovanjske hiše smo dobili v Podbonescu in Sovodnjah. Novo šolsko stavbo so pokrili v Platišču. Umrli pa so v Lesah 72-letna Boninijeva mati. V Šlenartu 61-letna Antonija Durjavčič.

Izredna poletna nevihta je divjala v Oblici. Strela je udarila v cerkveni zvonik in ga podrla do tal. V Sovodnjah so žalovali za tremi mladeniči: Petričičem, Černojo in Vogričem, ki so se z avtom smrtno ponesrečili.

Vas Mašere so po enoletni gradnji povezali z novo cesto s središčem občine. Bil je zadnji čas, ker smo bili popolnoma odrezani od sveta.

Proti koncu gre naša kronika. Še vedno je dosti nesreč z motornimi vozili. Preveč jih je in ceste so slabe. V **decembru** se je smrtno ponesrečil Romeo Juretič. V Skrutovem je zapustil dve siroti še mladi Peter Tičarjev. Zopet je padel možak: Predzadnji dan leta smo zvedeli, da je v čedadski bolnišnici umrl po daljši bolezni č. g. Natalij Kjačič, kanonik goriškega kapitlja. Komaj 57-letni gospod, ki je opravljal visoke cerkvene službe, je bil doma iz Spodnje

Mjerse, kjer so ga na Silvestrovo položili k zadnjemu počitku.

Karnijci in Rezijani so povezani — v revščini. Kako bi si pomagali, so imeli zborovanje v Tolmezzu. Izseljivanje se kar nadaljuje. Iz občine Brdo je odšlo v par mesecih 20 odstotkov prebivalcev v tujino.

Oblasti v Vidmu so sklenile ustanoviti poseben odbor, ki naj bi skrbel za tujski promet po vsej Beneški Sloveniji. Upajo, da se bo s turizmom vsaj nekoliko zboljšalo gospodarsko stanje.

Bog daj, da bi se res. S to željo odlaga vaš kronist za letos svoje pero in upa, da bo mogel h letu kaj bolj veselih novic zapisati v kroniko Beneške Slovenije.

Flip Balantu in škreat

Flip Balantu je biu adan tih narbuj ku-ražnih jagru v Matajуре, pa tud' njega je včasih škreat uozù.

Njekšno nedeljo je biu šu na jago že prednen. Prebrodu je ves Matajur, pa nikjer ni bilo ne duha ne sluha o kajšnem zejcu. Žalostan an lačan se je že vraču damù, kadr je zagledu na njekšni skali dnega možiča ne buj velikega ku tri pedine. Tele možic je biu u rdečo obljučen an mu je kazù jezik.

Tuo je razkacàlo Flipa, de je namiru pušo an vstreliu tje v možica. Rdeči možic, ki je biu sam škreat, je uloviu vse kugle v pest an smejé jih je spet vrgu pruoť Flipu. Flip vstreli spet in spet škreat ulovì kugle an vrže pruoť njemù. Tuo je še buj razkacalo Flipa, ki je skoču pruoť škreatu za ga zmastit. Kadar je biu za ga popast, škreat je ratu zejac, ki je začeu teč pruoť vrhu Matajura. Flip je začeu strejat an teč za njim. Takuò, zejac naprej in Flip za njim dok' njesta obà paršlà čez vrh Matajura. Djelala se je že tamà; zejac se je skriu v adàn garim, pa Flip je sednu na adan ka-

man, an ga čaku z namirjeno puško. Ratala je tamà an od zejca nje bilo vič ne duha ne sluha.

Flip je teu iti damù, pa se nje mogu odtrgati od kamna.

Vso nuoč je muoru sedjet na tistim kamane, lačan an ves prestrašen. Premišljavu, de kam ga je hudič opravu an Buoh zapustu, kier zjutra je šu na jago brez iti prjet h sveti maši. Molù je pobožno rožar za rožarjem an prosù Mati božjo de ga rješi, dokjer njé drug dan zvonilo sveto jutro na Tarčmune. Šele takrat, kadar se je oglasiu zvon, se je mogù Flip odtrgat od kamana an letjet na vso muoč damù, dol v Matajur.

VREMENSKI PREROK

Pomlad se napoveduje vsaj v začetku kot zelo mrzla. V drugi polovici se bo precej zboljšalo. Sredi februarja bo precej padavin. Aprila bomo imeli še precej lepo vreme; v maju pa bolj nestanovitno.

Poletje bo prineslo lepa vremena. Huda toplota bo pritiskala v drugi polovici avgusta. V splošnem pa ne bomo trpeli preveč žgoče vročine.

Jesen se bo pojavila z lepim septembrskim vremenom. Novembra bo pa bolj mrzlo in hladno.

Zima bo pa pritisnila s precejšnjim mrazom in vetrom. Takšno vreme napovedujejo do konca leta.

Če bo res tako, bomo povedali pa na silvestrovo.

HITRA POMOČ

Nesreča nikoli ne počiva! To reklo je na žalost zelo znano posebno našim ljudem, ki si hodijo po svetu služiti kruh.

Ko se pripeti komu nenadna nesreča, je najbolj potrebno ohraniti mirno kri! Če hočeš ponesrečencu pomagati, zapodi vstran vsa zijala, zlasti ženske, ki samo tarnajo in povzročajo zmedo.

Potem ponesrečenca natančno preišči in ugotovi poškodbe. Po prvi pomoči pa je treba hitro poklicati izvedenca zdravnika.

Kaj storiš pri prvi pomoči?

Krvavitve zaradi ran: Krvaveči ranjeni del telesa najprej visoko podloži. Proti srčni strani ga tesno podveži, da ne bo odtekalo preveč krvi. Rano izperi z vato napojeno v 3% razredčeni karbolni vodi. Nato rano tesno prevežeš z vato.

Zlom kosti: Počasi naravnaj zlomljeni ud in ga položi med dve deščici ali trdi lepenki. Nato trdno prevežeš in položiš v višjo lego.

Omedlevica: Glavo položi nižje, odpni ponesrečencu obleko in skrbi za sveži zrak. Omedlelega poškopri s hladno vodo in ga drgni po koži.

Sončarica: Bolnika odnesi na hladen prostor, odpni mu obleko in položi glavo nižje. Na glavo in na prsi mu devaj hladne obkladke. Noge mu položi v skledo mrzle vode, potem pa pošlji po zdravnika.

Zmrznjenje: Zmrzli del telesa drgni s snegom ali mokrimi obkladki toliko časa, da se začne zopet pretakati kri. Potem pričneš z umetnim dihanjem.

Opekline: Nikar blizu z mrzlo vodo! Mehurjev ne prebadaj! Na rano pokladaj krpe namočene v apneni vodi ali v lanenem olju.

Pri utopljencu: Brž odpni obleko. Ponesrečenca obrni na trebuh, da bo glava niže in stresaj mu telo, da izbruha vodo. Nato ga obrni na hrbet in podloži, da bo želodec više kot ostalo telo. Jezik mu potegni iz ust in glavo mu obrni na stran. Očisti blato iz ust in mu odstrani umetno zobovje. Zdaj prični z umetnim dihanjem. Vztrajaj! Ko začne utopljeni dihati, ga nesi v posteljo in mu daj tople pijače z malo alkohola. Zrak naj bo svež, v sobi mir.

Električni tok: Najprej prekini tok ali s stikalom ali z odvitjem varovalk. Glej, da stojiš sam na suhi podlagi in se ne dotikaš ponesrečenca! Skušaj z izolirnim predmetom (cunj, guma) odstraniti žico od ponesrečenca. Pri visoki napetosti vrzi čez daljevod (žice) kako drugo žico, da se napetost zmanjša. Ko si odstranil tok od ponesrečenca, začni z umetnim dihanjem.

Umetno dihanje: Spodnje lakti dvigni izpod glave in pritiskaj na prsi. Ponavlaj gibe 15- do 16-krat. Nato prestani in zopet ponovi. Včasih je treba umetno dihanje ponavljati po celo uro.

POŠTNE PRISTOJBINE

V državi:

Pisma: vsakih 15 g ali vlomek	L	25
Razglednice:	»	25
» s podpisom in 5 besedami	»	15
Dopisnice:	»	30
Tiskovine: vsakih 50 g ali vlomek	»	10
Rokopisi: do 250 g	»	55
» : vsakih 50 g več	»	10
Priporočena pisma: dodatek	»	85
Ekspresna pisma: dodatek	»	75
Denarne nakaznice: obrazec (modulo)	»	10
» » pristojbina do L 5000	»	50
» » pristojbina do » 20.000	»	90
» » pristojbina do » 50.000	»	150

V tujino:

Pisma: za prvih 20 g	L	60
» za vsakih 20 g več	»	35
Razglednice: podpis in 5 besed	»	35
» : podpis in 5 besed	»	15
Expres: poleg običajne pristojbine še	»	100
Priporočeno: poleg običajne pristojbine še	»	90
Tiskovine: za vsakih 50 g ali vlomek	»	15
Blagovni vzorci: do 100 g	»	30
» » : vsakih 50 g več	»	15

Kolednikov

POZDRAV IN SLOVO

Zopet je priromal v vaše hiše, raztresene po dolinah, bregeh in goličavah naše skromne domačije zaželeni Trinkov koledar. Potrkal je tudi na vrata bivališč naših izseljencev v Evropi in po tujih kontinentih.

Prinaša jim bratski pozdrav domače zemlje. Želi jim, da bi iz njegovih vrstic zavel pridih oddaljene rodne pokrajine, da bi občutilo srce vseh naših bratov in sestra, kako trdno smo povezani v eno deblo, ki je srkalo trajnih sokov ize besede božje in neusahljivih vrelcev domačije. Tega so vas učili veliki vaši možje, ki se žal le prerano zgrudijo pod težkim bremenom dela za svoje ljudstvo.

Dolgo vrsto jih imate naštetih v pričujočem Koledarju. Smo jim pa tudi hvaležni? Upajmo, da ni človeka med nami — izdajic ne štejemo v svoje vrste —, ki se ne bi

zavedal ogromnega njih pomena za skrajno
zapadno slovensko deželo.

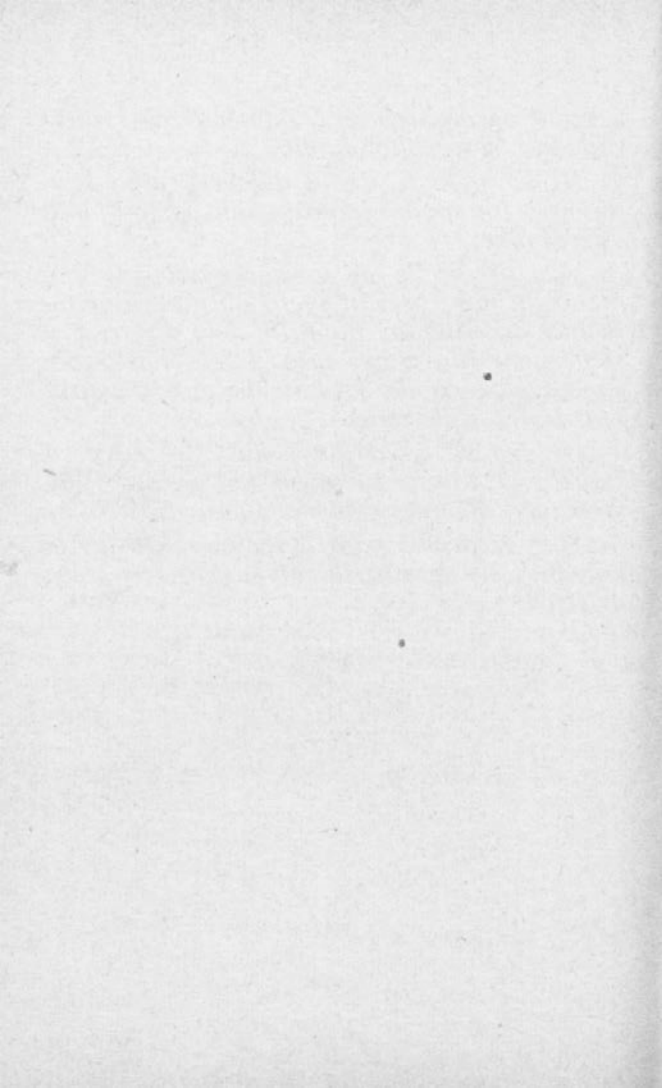
Ni pa zadosti, da te delavce samo hvalimo, se jih spominjamo in jim postavljamo nagrobnike.

V svojih srcih jim moramo izklesati spomenik in nanj vrezati sveto obljubo s plamtečimi črkami, da bo njih delo in trud v slehernem Slovencu naše dežele našlo posnemovalce ali da vsaj ne bo nihče zatajil kot Judež njih nauka.

Oni so šli pred nami kot Mojzes pred Izraelci. Hodimo za njimi kot zvesto ljudstvo in našli bomo pot iz puščave!

S to željo vas pozdravlja in se poslavlja kolednik in vam vošči blagoslova in sreče v letu

1960 !

K A Z A L O

	Stran
Leto 1960	4
Mesečni koledar	6
Trinkov nagrobnik (slika)	30
Nagrobni napisi I. Trinko	32
Nagrobni napis P. Podreke	32
Grob pod božičnimi zvezdami	33
Trinko-glasbenik	34
† Anton Kufolo	40
Njegà pogreb	50
Kaplan Čedermac	54
Napitnica	59
Božična pjesem	61
† Mons. Natalij Kjačič	62
Za dobro sosedstvo	64
Muoj puobič	66
V zrcalu tujih pisateljev	67
Jest iman 'dno jub'co	69
Gozd kostanja (slika)	70
Prijatelj beneških Slovencev	71
Oženi se jub'ca moja	76
Trdovratni grješnik na Starigori	77
Za naše novice	79

	Stran
Pred devetdesetimi leti	84
70 let od smarti	85
Zrastle na domačih tleh	86
Zemlja in ljudje	91
Božična pjesam	96
Na grobu Petra Podreke	97
Pogled iz Landarske jame (slika)	99
Kronika naših krajev	100
Skrite lepote (slika)	103
Tarčent v majskem cvetju (slika)	106
Laze (slika)	109
Filip Balantu in škrat	113
Vremenski prerok	114
Hitra pomoč	115
Poštne pristojbine	117
Kolednikov pozdrav in slovo	118
Kazalo	121

uff. sup.

TRINKOV koledar
inv.št:

5443